

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA

Sigita ŽAKARIENĖ

NEĮGALIŲJŲ UŽIMTUMO STRATEGIJA
(VIEŠOSIOS ĮSTAIGOS „AKSIDA“ PAVYZDŽIU)

Magistro darbas

Šiauliai, 2007

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA

Sigita ŽAKARIENĖ

NEĮGALIŲJŲ UŽIMTUMO STRATEGIJA
(VIEŠOSIOS ĮSTAIGOS „AKSIDA“ PAVYZDŽIU)

Magistro darbas

Socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas (03S)

Magistro darbo autorius Sigita Žakarienė.....

Vadovas doc. dr. Vladislova Bartosevičienė.....

Recenzentas

SANTRAUKA

Sigita Žakarienė

Neįgaliųjų užimtumo strategija (Viešosios Įstaigos „Aksida“ pavyzdžiu)

Magistro darbas

Magistro baigiamajame darbe nagrinėjama neįgaliųjų užimtumo strategija, jos formavimo aspektai Viešosios įstaigos „Aksida“ veikloje. Darbe analizuojamas įstaigos strategijų kūrimo procesas, siekiant nustatyti pagrindines problemas ir kliūtis kuriant strategiją. Pagrindinis tikslas atskleisti ir išsiaiškinti neįgaliųjų žmonių užimtumo strategijos problemas ir jas nulemiančias priežastis. Pagrindiniai darbo uždaviniai buvo ištirti esamas neįgaliųjų užimtumo problemas ir jų priežastis, neįgaliųjų žmonių užimtumo strategijos kūrimo bei įgyvendinimo procesus, nustatyti neįgaliųjų žmonių užimtumo strateginio valdymo tobulinimo galimybes.

Darbas atliktas naudojantis mokslinės literatūros analize, statistinės informacijos tiriamu klausimu analitine apžvalga, įstaigos dokumentų analize. Atliktas išsamus viešosios įstaigos vidinės ir išorinės aplinkos tyrimas. Prognozės ir tinkamiausios strategijos parinkimas įstaigos ateičiai. Išvados apie atliktus tyrimus bei pasiūlymai pateikti baigiamojoje darbo dalyje.

SUMMARY

Sigita Žakarienė

Employment strategy of the Disabled (by example of the public Establishment AKSIDA)

Master's Works

The Master's thesis studies employment strategy of the disabled, its formation aspects in the activity of Public Establishment "Aksida". The paper analyses the strategy making process of the establishment seeking to determine the main problems and obstacles in strategy making. The main objective is to find out and ascertain employment strategy problems of the disabled and their determining reasons. The main goals of the thesis were to explore existing employment problems of the disabled and their reasons, employment strategy making and implementing processes, establishing the possibilities of the disabled employment strategy management improvement.

Scientific literature analysis, analytical review of statistical information on the studied point were used working on the thesis. An exhaustive study was performed on inner and outer environment of the public establishment. Prognoses and most applicable strategies were chosen for the future of the establishment. The final part of the paper presents conclusions of the research and makes suggestions.

TURINYS

ĮVADAS.....	5
1. STRATEGINIO VALDYMO IMPERATYVAI	
1.1. Strateginio valdymo esmė ir procesas.....	7
1.2. Prognozavimo esmė ir metodai.....	10
1.3. Išorinių ir vidinių aplinkos veiksnių analizės.....	11
2. NEĮGALIŲ ŽMONIŲ UŽIMTUMO TEORINIAI IR TAIKOMIEJI ASPEKTAI	
2.1. Neįgalių žmonių integracijos ir užimtumo problemos.....	14
2.2. Užimtumo strategija Europos sąjungoje.....	17
2.3. Neįgaliųjų užimtumo įstatymų bazės analizė.....	18
3. APLINKOS VEIKSNIŲ ANALIZĖ IR NEĮGALIŲJŲ UŽIMTUMO STRATEGIJOS SUDARYMAS	
3.1. VŠĮ „AKSIDA“ ir jos veikla, verslo srities aprašymas.....	21
3.2. VŠĮ „AKSIDA“ organizacinė struktūra. Savininkai ir valdytojai.....	23
3.3. VŠĮ „AKSIDA“ aplinkos veiksnių analizė.....	24
3.4. VŠĮ „AKSIDA“ strateginis planas ir planuojamos sąnaudos.....	38
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS.....	54
LITERATŪRA.....	56
PRIEDAI	

ĮVADAS

Pastaruoju metu daugelis privačių, valstybinių ir viešųjų įstaigų vis daugiau dėmesio skiria darbuotojams, jų profesiniam tobulėjimui, tokiu būdu konkuruodami su kitomis įmonėmis.

Kiekvieni pragyventi metai turi būti prasmingi – tokia nuostata užfiksuota prieš tryliką metų Jungtinių Tautų Generalinės asamblėjos patvirtintoje rezoliucijoje Nr. 46/91. Tai pasiekti galima tik sudarius neįgaliems žmonėms sąlygas dalyvauti visuomenės gyvenime, turėti socialinę, teisinę ir medicininę apsaugą, teisę į darbą, būti nepriklausomiems ir saugiems.

Pastarųjų metų Lietuvos ekonominė situacija privertė neįgalius žmones keistis ir į daugelį dalykų pažvelgti kitaip bei atvėrė galimybes įtakoti visuomenėje vykstančius procesus.

Neįgalių žmonių užimtumo tema ypač aktuali šiandien. Ja norima atkreipti visuomenės dėmesį į neįgalių žmonių darbo problemų specifiką bei siekti įtakoti valdžią tobulinti įstatymus, susijusius su neįgalių žmonių užimtumu.

1990 metais, atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, buvo priimti nauji įstatymai, reglamentuojantys teisinę žmonių su negalia padėtį. Tačiau vis dar egzistuoja fiziniai bei moraliniai požiūrio į žmones su negalia barjerai, kuriuos būtina šalinti ir pasiekti, kad žmonės su negalia taptų pilnaverčiais Lietuvos visuomenės nariais.

Nuolat besikeičianti situacija rinkoje, konkurentų veiksmai, reformuojamos ekonomikos sąlygų kaita šiuolaikinio verslo įmonėms neleidžia ramiai gyventi bei darbus vykdyti įprastu, nusistovėjusiu ritmu. Kasdien verslo vadovams kyla vis daugiau problemų, kurias būtina skubiai spręsti, nuolatos koreguoti savo veiksmus, nustatyti naujus tikslus ir jų siekimo būdus. Modifikuotas ilgalaikis planavimas ilgai laiko tarpą padėjo spręsti problemas

Tyrimo problema ir aktualumas. Strateginis valdymas – tai ilgalaikių tikslų formavimo, siekimo, vertinimo procesas, priešpastatantis turimus (prieinamus) išteklius ir atsiveriančias galimybes, užtikrina organizacijos veiklos atitikimą. Apie neįgaliųjų užimtumo strategija kalbama ir rašoma ne daug. Neįgalių žmonių užimtumo problema ir nedarbo tema ir šiandien ypač aktuali. Todėl manyčiau, jog reikalinga ištirti ir įvertinti neįgalių žmonių socialinę padėtį, užimtumo ir darbo galimybes mūsų visuomenėje., atkreipti visuomenės dėmesį neįgalių žmonių darbo problemų specifiką, bei siekti įtakoti valdžią tobulinti įstatymus, susijusius su neįgalių žmonių užimtumu.

Tyrimo objektas – neįgaliųjų žmonių užimtumo strategija.

Tyrimo dalykas – Neįgalių žmonių užimtumo strateginis planavimas, strateginio valdymo kokybė ir specifika.

Tyrimo tikslas – atskleisti ir išsiaiškinti neįgaliųjų žmonių užimtumo strategijos problemas ir jas nulemiančias priežastis.

Tyrimo uždaviniai:

1. Įvertinti neįgaliųjų žmonių valdymo funkcijas (užimtumo planavimą, organizavimą, kontrolę) viešojoje įstaigoje “Aksida”.
2. Nustatyti dažniausias strateginio valdymo problemas ir jų priežastis viešosios įstaigos “Aksida” pavyzdžiu.
3. Išanalizavus neįgaliųjų žmonių užimtumo strategijos kūrimo bei įgyvendinimo procesus, nustatyti neįgaliųjų žmonių užimtumo strateginio valdymo tobulinimo galimybes.

Mokslinė hipotezė – Nėra pakankamai struktūruotas ir optimalus neįgaliųjų užimtumo strateginis valdymas, kas lemia asmenų, turinčių negalios problemų, gyvenimo kokybę ir socializacijos problemas.

Darbe naudoti šaltiniai – Mokslinė literatūra Lietuvių, rusų kalbomis, straipsniai bei publikacijos, pateikti mokslinėje bei periodinėje spaudoje, mokomoji medžiaga, enciklopedijos, žodynai, LR įstatymai, statistiniai duomenys, apklausos būdu surinkti duomenys.

Tyrimo metodologinį pagrindą sudaro:

- Teorinės medžiagos analizė: mokslinės literatūros, ES dokumentų, Lietuvos respublikos įstatymų bei kitų teisės aktų neįgaliųjų užimtumo klausimais studijavimas.
- Kitų šalių patirties nagrinėjimas.
- Tyrimo duomenų sisteminimas ir analizė.
- Turimos informacijos ir gautos, atlikus tyrimus, lyginimas ir analizė.
- Tyrimo duomenų pateikimui ir apdorojimui naudotos MC Word , MC Excel ir SPSS programos.

Rezultatu teorinis ir praktinis reikšmingumas – Įrodžius ir patvirtinus iškeltą hipotezę, atsiskleidė neįgaliųjų užimtumo strategijos netobulumas. Bei įstatymų reglamentuojančių neįgaliųjų žmonių užimtumą spragos. Labai sparčiai keičiantis visuomenei, socialiniams ir ekonominiams procesams, norint kuo greičiau prisitaikyti prie pokyčių reikia kurti tinkamas strategijas ir jas efektyviau įgyvendinti.

Nuolatos tiriant ir analizuojant neįgaliųjų užimtumo valdymą, organizavimą, galėsime pastebėti kaip jis kinta. Tokiu būdu galėsime pastebėti ir greičiau reaguoti į pokyčius.

Duomenų rinkimas: Duomenys bus renkami remiantis trianguliacija (skirtingų metodų, teorijų, tyrimų ir duomenų rinkimo būdų panaudojimas), t.y. bus naudojami šie duomenų rinkimo metodai: dokumentinės medžiagos analizės, antrinių duomenų analizės, kokybiniai ir kiekybiniai empirinių duomenų analizė.

I. STRATEGINIO VALDYMO IMPERATYVAI

1.1. Strateginio valdymo esmė ir procesas

Strategija - sprendimų visuma, apibrėžianti organizacijos svarbiausius tikslus perspektyvoje ir veiksmus bei priemones tiems tikslams pasiekti. Strategija siejama su organizacija, kuri suprantama kaip bendrai veiklai jungianti į visuma sistema, turinti savo funkcionavimo tikslus ir priemones tiems tikslams įgyvendinti. [30, psl. 21]

Strategijos paskirtis Harmonizuoti įmonę su ja supančia aplinka. Tam, kad įmonė galėtų egzistuoti, ji turi patenkinti reikalavimus, kylančius iš aplinkos:

- turi teikti prekes-paslaugas vartotojams, ne didesnėms už konkurentų sąnaudomis;
- turi užtikrinti darbu pragyvenimo lygį;
- akcininkams turi užtikrinti naudą iš turimo turto;
- turi nekenkti visuomenei.

Šie reikalavimai patenkinami per tinkamos strategijos pasirinkimą. Tai nuolatinis, dinaminis ir nuoseklus procesas, kuriuo remdamasi organizacija laiku prisitaiko prie išorinės aplinkos pokyčių ir efektyviau išnaudoja savo turimą potencialą. strategija- sprendimų visuma, apibrėžianti organizacijos svarbiausius ateities tikslus ir veiksmus bei priemones tiems tikslams įgyvendinti.

Strateginis valdymas – tai ilgalaikių tikslų formavimo, siekimo, vertinimo (visai organizacijai ar jos padaliniui) procesas, priešpastatantis turimus (prieinamus) išteklius ir atsiveriančias galimybes. Nuolat besikeičianti situacija rinkoje, konkurentų veiksmai, reformuojamos ekonomikos sąlygų kaita šiuolaikinio verslo įmonėms neleidžia ramiai gyventi bei darbus vykdyti įprastu, nusistovėjusiu ritmu. Kasdien verslo vadovams kyla vis daugiau problemų, kurias būtina skubiai spręsti, nuolatos koreguoti savo veiksmus, nustatyti naujus tikslus ir jų siekimo būdus. Modifikuotas ilgalaikis planavimas ilgai laiko tarpą padėjo spręsti problemas. Strategijos kūrimas, formavimas yra siejamas su įmonės perspektyvomis, prisitaikymu prie aplinkos pokyčių. [1, psl. 519]

Strategijos sąvoka vartojama jau nuo senų laikų. Į vadybos mokslą šis terminas perkeltas iš karinės srities, kur buvo numatomi tikslai kaip pasiekti karinę pergalę ir dėl to rengiami įvairūs planai. Terminas „strategija“ yra kilęs iš graikiško žodžio “strategos“ – Generolas – reiškiantis asmenį, planuojantį savo priešo sutriuškinimą efektyviai naudojant savo turimus resursus. [12.psl.24]. Taigi galime teigti, kad strategija tai labai gerai išlanksto apgalvota elgsena, numatanti spendimo būdus, kurie nulems organizacijos ateitį.

Strategijos esmę plačiau atskleidžia sekantys momentai:

- strategija turi tam tikrame konkretizacijos lygyje apibrėžtą tikslinę orientaciją;
- neatsiejama strategijos dalis yra veiksmai ir priemonės jai įgyvendinti;
- strategija susiejama su tam tikru vidutinės trukmės (3-7 metai) perspektyviniu laiko periodu;
- strategija formuojama atsižvelgiant į organizacijos resursinį potencialą, kuris apsprendžia organizacijos silpnąsias ir stipriąsias puses;
- strategija formuojama atsižvelgiant į organizacijos išorinės aplinkos situaciją, kuri apsprendžia galimybes ir grėsmes organizacijai;
- strategija yra tuo efektyvesnė, kuo didesnę indėlį įneša į pridėtosios vertės kūrimą organizacijoje;
- strategija yra tuo efektyvesnė, kuo didesnę konkurencinį pranašumą įgyja organizacija. [Vasiliauskas A, firmų strateginis valdymas]

H.I. Ansoff strategija apibūdina kaip bendrą giją, kuri jungia visą organizacijos veiklą su ją supančiais subjektais. [12. psl. 24]

Pasak F.S. Butkaus, strategija reiktu laikyti organizacijos tikslus, kuo tolesnei jos ateičiai numatyti, bet nereikėtu jos sieti su kalendoriniu periodu, investicijų dydžiu ar numatomų pokyčių kardinalumu. [5]

Strateginio valdymo specifika ir bendrieji principai priklauso nuo organizacijos veiklos pobūdžio, finansavimo šaltinių, nuosavybės, organizacijos dydžio, diversifikacijos.

Pagrindinis strateginio valdymo elementas yra strateginė analizė. Per ją organizacija susiejama su savo mikroaplinka ir makroaplinka, juose esančiomis galimybėmis ir grėsmėmis. Svarbiausias strateginio planavimo, kurio pagrindinis elementas yra analizė, uždavinys yra strateginio pavojaus, galinčio turėti organizacijai neigiamu pasekmių, aptikimas.

Strateginio valdymo sistema pirmiausia buvo pradėta taikyti verslo organizacijos, o kiek vėliau ir viešėjame sektoriuje. Ši sistema viešėjame sektoriuje pasirodė visai neseniai ir yra grindžiama strateginio planavimo principais. [26]

Strateginis valdymas padeda maksimaliai išnaudoti galimybes, optimaliai paskirstyti resursus, tinkamai išdėstyti organizacijos veiksmus, siekiant norimo rezultato.[22]

Labai svarbus strateginio valdymo elementas yra organizacinė įmonės struktūra. Tai nėra tik hierarchiniai ryšiai, įgaliojimai ir atsakomybių struktūra, bet ir veikianti sistema susidedanti iš personalo, procedūrų bei procesų.

Svarbiausia nauda kurios gali įmonė tikėtis iš strateginio valdymo, tai įmonės veiklos rezultatyvumo didinimas. Geros strategijos parengimas negarantuoja rezultatyvumo padidėjimo, tačiau atlikti tyrimai rodo, kad tarp šių dviejų parametų yra stiprus ryšys. [7]

Skirtingi autoriai skirtingai pateikia strateginio valdymo procesų struktūrą, tačiau beveik visi modeliai susideda iš 5 pagrindinių etapų: veiklos sąlygų analizės, organizacijos misijos ir tikslų formavimo, realizavimo ir kontrolės. Taip pat skiriasi ir pradinis šio proceso etapas: vieni pradeda nuo misijos formavimo, kiti nuo esamos padėties analizės.

Strateginis planas – tai problemos sprendimo procesas, siekiant pritaikyti organizaciją jos ateities aplinkai. [21. psl.23]

Strategijos rengimas ir jos įgyvendinimas apima penkis skirtingus uždavinius.

- Vadovybė turi pagrysti verslo idėją ir sukurti organizacijos viziją. Tai susiję su organizacijos misijos ir tikslu formulavimu;
- Organizacijos misija turi būti parodyta ilgalaikiuose ir trumpalaikiuose tiksluose;
- Vadovybė turi sukurti organizacijos būseną ir ateities viziją atitinkančią strategiją;
- Vadovybė privalo laiduoti, kad pasirinkta strategija būtų vykdoma veiksmingai ir duotų naudos;
- Vadovybė privalo vertinti strategijos vykdymą ir daryti organizacijos paskirties, tikslų, strategijos arba jų įgyvendinimo pataisas, atsižvelgdama į patirtį, besikeičiančias sąlygas, naujas idėjas ir galimybes. [21. psl.24]

Strateginis planavimas yra pasikartojantis procesas. Organizacijos misija ir ilgalaikiai tikslai gali išlikti nepasikeitę keletą metų, o tų tikslų siekimo strategijos kinta, įtakojant besikeičiančiai aplinkai, ir nuolat keičiantis siekiant didžiausio veiksmingumo.

Įmonė (organizacija) gali veikti dviem būdais:

- turi būti aktyvi įgyvendinama iš anksto sukurtas strategijas;
- privalo veikti atsižvelgdama į naujas aplinkybes, o labiausiai į nenumatytas galimybes ir grėsmes.

Strateginio planavimo procesas leidžia vadovui geriau pažinti išorinę organizacijos aplinką, organizacijos trūkumus ir pranašumus. Tai pat strateginis planas padeda nustatyti įmonės (organizacijos) ribas, nurodo formalią organizacijos kryptį. Strateginis planas padeda vadovui priimti geresnius sprendimus, pamatant ateities galimybes ir grėsmes. Aplinkoje esančių galimybių panaudojimui yra reikalingi finansiniai, žmonių, veiklos partnerių, technologijų, informacijos ir kt. Ištekliai.

Strateginis planavimas organizacijai teikia daug privalumų. Visų pirma, tai leidžia analizuoti ir vertinti organizaciją kaip sistemą ir siekti, kad visi jos padaliniai siektų užsibrėžtų tikslų. Tai leidžia geriau suvokti organizacijos tikslus ir naudingiau paskirstyti finansinius, materialinius ir darbo išteklius. Nuolatos analizuojant situaciją, iškeliant strateginius tikslus bei numatant laukiamus rezultatus, sudaromos sąlygos geriau koordinuoti institucijos padalinių veiklą ir ją koreguoti, atsižvelgiant į

institucijos pasikeitimus, taip pat geriau kontroliuoti, kaip įgyvendinami tikslai, vertinti ir skatinti institucijos darbuotojus. [25]

Strateginis valdymas valstybinę veiklą orientuoja siekti tikslų, tuo pat metu administracijos veikla yra orientuojama į rezultatus. Strateginis valdymas siekia atpažinti, įvertinti ir į tikslus bei planus įtraukti būsimas plėtros tendencijas, kurios gali būti svarbios institucijai [27]

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę buvo atsisakyta iki tol taikytu planavimo principu. Tuo metu nebuvo vieningu metodinių nurodymų kaip planuoti organizacijos veiklą, dėl šios priežasties kiekviena organizacija savo veiklą planavo atskirai nuo kitų. Skirtingai nei Europos sąjungos bei pasaulio šalyse, Lietuvoje institucijų veikla buvo labiau orientuota į pati procesą, nei į siekiamus rezultatus. Lietuvoje 1999 m. buvo įsteigtas pirmasis strateginio planavimo komitetas [25]

1.2. Prognozavimo esmė ir metodai

Prognozavimas yra ateities įvykių numatymas, kuris turi svarbų poveikį įmonės, organizacijos funkcionavimui. Pagrindinis sprendimų prognozavimo aspektas yra sugebėjimas išskirti aplinkybes, esančias individualiose sprendimų, situacijose. Prognozavimas reikalingas visoms organizacijos sritims: rinkodarai (kiekvieno produkto gamyba, pardavimai atskiruose geografiniuose regionuose, atskiriems pirkėjams), gamybai, inventoriui (įrenginių, žaliavų, pusfabrikačių paklausa), finansams (produkcijos, inventoriaus išlaidos, įplaukos ir išlaidos), pirkimui (grynių pinigų, prieinamumas), tyrinėjimo ir vystymo programoms. Kiekvienoje srityje prognozavimas yra skirtingas. [24]. Strateginio valdymo neatsiejama dalis yra perspektyvos, kurios formuojamos prognozavimo pagrindu.

Prognozavimas - tai kiekybinės ir kokybinės analizės procesas, kuriuo siekiama numatyti galimas prognozuojamo objekto (proceso) būsenas ateityje arba tokių būsenų pasiekimo ateityje alternatyvius būdus [29, psl.18]

Prognozavimo rezultatai gali būti:

- Trumpalaikės prognozės,
- Vidutinės trukmės prognozės,
- Ilgalaikės prognozės.

Prognozavimas skirstosi į genetinį ir normatyvinį prognozavimą. Genetinis prognozavimas tai galimų prognozavimo objekto būsenų nustatymas ateityje [29, psl.18], kuris prasideda nuo esamos objekto būsenos įvertinimo. Normatyvinis prognozavimas tai numatytas būdas, kaip pasiekti norimą objekto būseną ateityje, kuris prasideda nuo siekiamo tikslo pasirinkimo.

Prognozavimo objektai yra susiję su strateginiu valdymu įstaigoje. Jie susideda iš: makroaplinkos, šakinės aplinkos, išteklių ir veiklos rezultatų.

Patikima prognozė labai sunki užduotis organizacijos vadovui: pokyčiai konkurentų elgsenoje ir paklausos struktūroje, nauja technologija - visa tai dar daugiau veikia ir taip permainingą rinką. Kad sėkmingai galėtų realizuoti numatytus organizacijos tikslus, vadovas savo planuose turi numatyti neapibrėžtumo tikslus ir laiku padaryti pakeitimus

1.3. Išorinių ir vidinių aplinkos veiksnių analizės

Norėdami suformuoti strategiją reikia atlikti įmonės išorinės ir vidinės aplinkos analizės. Organizacijos išorinė aplinka laikytina visuma veiksnių, esančių už jos ribų ir galinčių vienokiu ar kitokiu būdu daryti įtaką įmonės veiklai siekiant savų tikslų [6].

Atliekant organizacijos išorinės aplinkos analizę, problemas gali nagrinėti siaurąją ir plačiąją prasmėmis. Pirmuoju atveju - tai būtų makroaplinka, kuris apima ekonominės, politinės, teisinės, socialinės, techninės analizės. Antruoju atveju šakinė aplinka - tai veiklos srities ypatumų tyrimas, kurią sudaro tie išoriniai objektai, kurie daro ryškia įtaką įmonės veiklai ir rezultatams. Tai būtų konkurentai, tiekėjai, klientai, ir kiti rinkos komponentai bei veiksniai [30].

Išorės veiksnių analizė apima ne tik esamų veiksnių tyrimą, bet ir tų veiksnių kitimo tendencijų, aiškinimą, siekiant numatyti galimybes ir grėsmes, slypinčias išorinės aplinkos permainose. [15, psl. 74]

Analizuojant įmonės aplinką, išskiriamos šios tyrimo sritys:

- Aplinkos dinamikos analizė;
- PEST analizė;
- Svarbiausi sėkmės veiksniai;
- Penkių jėgų modelis;
- Rinkos sąlygų analizė;
- Konkurencinė analizė;
- Klientų analizė.

Įmonės vadovas privalo svarstyti ir analizuoti kiekvieną naują, apgalvoti jos veiksnių poveikį įmonei. Visa tai parodo, kad technologiniai pokyčiai įmonei yra naudingi. Taip pat organizacijai kaupiančiai informacija apie naujas technologijas, labai svarbią vietą užima technologinis prognozavimas. Technologinis prognozavimas vadovams gali būti priemonė nustatyti, kurias naujas technologijas verta diegti [21]

Vidaus veiksmų analizė yra naudojama organizacijos pranašumams ir trūkumams nustatyti. Taip pat esama organizacijos struktūra nulemia esminius įmonės sugebėjimus.

Vidaus veiksmų analizė parodo, kurios galimybės ir grėsmės, numatytos remiantis išorės veiksnių analize, yra svarbios organizacijai. Pranašumas – tai veiksnys, kuris padeda organizacijai siekti užsibrėžtų tikslų, panaudoti galimybes ir saugotis nuo grėsmių. Visa tai leidžia įmonei būti pranašesnei

už konkurentus. Trūkumas – tai bet kuris veiksnys, kuris trukdo organizacijos pastangoms siekti jos tikslų. [28, psl. 183]

Konkurenciniai pranašumai remiasi išskirtinėmis kompetencijomis. Tai yra veiksniai, teikiantys organizacijai pranašumą prieš konkurentus. Konkurenciniai trūkumai tai pažeidžiamumo sritys įmonėje. Dažniausiai vienos organizacijos kompetencija yra konkurenciniai trūkumai. Įmonei yra labai svarbu kuo greičiau pastebėti esamus trūkumus ir suformuluoti tikslus bei strategijas, nepagrįstas silpnaisiais veiksniais. Konkurencinių trūkumų pripažinimas, nėra nesėkmės ženklas, jis tiesiog informuoja, kad įmonė privalo kovoti su šiais veiksniais.

Įmonės vadovybei būtina suderinti ir sujungti į vieną visumą vidaus ir išorės veiksnių analizių rezultatus, bei suvokti tų veiksnių tarpusavio ryšius. Remiantis atliktų analizių duomenimis ir bus formuojamos įmonės strategijos.

Organizacijos ateities strateginis numatymas apima strateginių alternatyvų kūrimą, kurios pagrįstos tiksliais, vidiniais pranašumais, trūkumais ir išorinėmis įmonės galimybėmis ir grėsmėmis.

SWOT analizės reikšmė formuojant įstaigos strategijas

SWOT – tai anglų kalbos žodžiai Strengths, Weaknesses, Opportunities ir Threats iš kurių pirmųjų raidžių sudarytas žodis SWOT, kuriam tokio pat trumpo lietuviško atitikmens neturime. SWOT analizė taikoma kuriant ar analizuojant strateginius planus. Iš Anglų kalbos išvertus SWOT reiškia: pranašumai, trūkumai, galimybės grėsmės. Mokslinėje literatūroje SWOT analizės metodas dar žinomas kaip TOWS metodas [13]. Taigi SWOT analizė – tai įstaigos (organizacijos) pranašumų, trūkumų, galimybių ir pavojų nustatymo ir analizės metodas.

Pranašumai – tai veiksniai, padedantys įmonei siekti jos tikslų, tam naudojant galimybes, ir saugantis nuo pavojų. Kitaip tariant pranašumai tai visa tai ką geriau daro įstaiga (organizacija) geriau nei konkurentai. Pranašumai sudaro įstaigos strateginio plano pagrindą.

Trūkumai – veiksniai kurie trukdo įstaigai (organizacijai) siekti jos tikslų, rodo silpnąsias vietas, kurias reikia pašalinti.

Galimybės – tai palankios sąlygos įmonės vidinėje ir išorinėje aplinkoje. Įmonė turi sutelkti visas pastangas į galimybes, kur jos pranašumai yra išskirtinės kompetencijos, nei kitų įmonių.

Grėsmės – tai nepalankūs veiksniai, kurie yra pagrindinės kliūtys įmonės ateičiai. Grėsmės gali sukelti naujų konkurentų atsiradimas, technologijų pokyčiai, lėta rinkos plėtra, nauji apribojimai [2 psl. 7-15]

SWOT analizė – tai analizė, kuri tinka taikyti tiek pirminiams sprendimams priimti, tiek strateginiams planams rengti. Kita vertus, SWOT analizė – tai paskutinis situacijos įvertinimo žingsnis, kai apibendrinami atlikti tyrimai, turima informacija.. Kita vertus, SWOT analizė – tai pirmasis

žingsnis, kuriant kokios nors įstaigos (organizacijos) plėtros planą, ieškant naujų veiklos sričių ir galimybių.

SWOT analizė susideda iš dviejų pagrindinių žingsnių: 1) surenkami svarbiausi faktai, duomenys apie įstaigą ar organizaciją ir ją supančią aplinką; 2) Antra, surinkti duomenys, informacija įvertinama ir nusprendžiama, ar įvardyti veiksniai yra įstaigos pranašumai, ar trūkumai, kokių jie suteikia galimybių, kokios galimos neigiamos įtakos ir kt. Apibendrinant, atlikta įstaigos SWOT analizė – tai vidaus padėties ir supančios aplinkos įvertinimas.

Toliau darbe pateikiami vidinių pranašumų ir trūkumų, galimybių bei grėsmių veiksniai SWOT analizėje (žr. 1 lentelę) [30]

Kad sėkmingai veikti perspektyvoje, įmonė turi mokėti prognozuoti tai, kokie sunkumai jos laukia ateityje ir tai kokios naujos galimybės gali įmonei atsirasti. Todėl analizuojant išorinę aplinką, strategijos formavime kreipiamas didelis dėmesys pavojų ir galimybių nustatymui [10, psl. 656]

II. NEĮGALIŲ ŽMONIŲ UŽIMTUMO TEORINIAI IR TAIKOMIEJI ASPEKTAI

2.1. Neįgalių žmonių integracijos ir užimtumo problemos

Sąvoka „negalia“, tai socialinė koncepcija, kuria siekiama atpažinti ir šalinti įvairias kliūtis, trukdančias, kad šie žmonės lygiaverčiai galėtų dalyvauti visose gyvenimo srityse. Neįgaliųjų kategorijai priskiriami visi žmonės, kurie dėl visuomenėje įsigalėjusio požiūrio negali naudotis tomis pačiomis galimybėmis kaip visi kiti žmonės. Todėl egzistuoja įvairios negalios kategorijos bei rūšys. Jos sudaro heterogeninę grupę, susidedančią iš judėjimo, regėjimo, klausos, pažinimo ir psichinių sutrikimų. Kliūtytys, su kuriomis šie žmonės susiduria visuomeniniame gyvenime, yra įvairios ne tik dėl jų negalios, bet ir dėl jų amžiaus, lyties, gyvenamosios vietos bei kitų faktorių. Neįgaliųjų socialinė adaptacija, integracija bei jos tyrimo problema yra aktuali ir Lietuvai.

Pagrindinis dėmesys turi būti skiriamas patiems neįgaliesiems, kurių teisės yra lygiavertės kitų žmonių teisėms, o ne socialinio aprūpinimo perspektyvai, kuri iki šiol darė didžiausią įtaką neįgaliųjų politikos srityje. Juk neįgaliosius reikia matyti kaip žmones, turinčius teises, ir nepriklausomus piliečius bei vartotojus. Neįgalieji turi turėti lygias galimybes ir galėti naudotis visais visuomenės ištekliais – jie turi turėti galimybę šviestis, naudotis naujosiomis technologijomis, sveikatos priežiūros ir socialinio aprūpinimo paslaugomis, dalyvauti sporto ir laisvalaikio užsiėmimuose. Europinis visuomenės modelis gali būti modernizuotas tik tuomet, kai investuosime į žmonių gabumus ir ryžtingai kovosime su socialine atskirtimi. Todėl į neįgalius žmones turėtume žiūrėti ne kaip į sunkumus keliančius, o kaip integracijai į darbo rinką teigiamą įtaką darančius asmenis.

Kiekviena valstybė turi pripažinti principą, kad asmenys su negalia turi teisę naudotis žmogaus teisėmis, ypač įdarbinimo srityje. Tiek miesto, tiek kaimo vietovėse jie privalo turėti lygias galimybes gauti produktyvų ir gerai apmokamą darbą darbo rinkoje. Juk pagrindinė asmens materialinės gerovės garantija – jo teisė dirbti ir gauti uždirbtą atlyginimą, o papildomos garantijos – piniginė, socialinė parama, kompensuojanti dėl negalios ar darbingumo netekimo prarastas pajamas.

Dėl sveikatos ir funkcinės būklės visiškai ar iš dalies netekęs darbingumo žmogus neturi lygių galimybių dalyvauti darbo procese, tikėtis vienodų pajamų su kitais visuomenės nariais ir konkuruoti darbo rinkoje. Todėl žmonėms su negalia pirmumo teise teikiamos visos teritorinės darbo biržos paslaugos, mokamos bedarbio pašalpos, organizuojamas darbo rinkos profesinis mokymas, užimtumo fondo remiami darbai. Darbdaviams nustatytos privalomos įdarbinimo ar darbo vietų steigimo kvotos iš Užimtumo fondo kompensuojamos tokių darbo vietų steigimo (pritaikymo) išlaidos. Žmonių su negalia organizacijų įmonėms suteiktos papildomos lengvatos (įmonės atleidžiamos nuo

kilnojamojo turto mokesčio, taikomos juridinių asmenų pelno mokesčio, pridėtinės vertės mokesčio ir kt. lengvatos).

2005 m. neįgaliųjų užimtumo situacija pagerėjo. Lietuvos darbo biržos duomenimis, per metus įsidarbino 3,2 tūkst. (2004 m. – 2,7 tūkst.) neįgaliųjų asmenų arba 2,9 procento (2004 m. – 2,1%) visų įsidarbinusių asmenų. Įregistruotų bedarbių su negalia skaičius sumažėjo 1 tūkst., tačiau jų dalis nuo visų įregistruotų bedarbių išaugo nuo 4,8 iki 5,4 procento ir sudarė 8,8 tūkst.

Lietuvoje siekiama užtikrinti neįgaliųjų teises ir galimybes visuomenėje siekiant mažinti neįgaliųjų socialinę atskirtį. Žmonės su negalia privalo turėti galimybę įsidarbinti, tomis pačiomis sąlygomis, kaip ir visi kiti. Visuomenė privalo užtikrinti, kad asmenys su negalia turėtų pakankamą socialinę paramą ir socialinę apsaugą, net ir tuo atveju, jei jų neįgalumas riboja apmokamo darbo galimybę. Kiekvienas asmuo turi tas pačias gyvenimo šeimoje ir asmeninio integravimosi teises. Asmenys su negalia taip pat privalo turėti galimybę naudotis kultūra, sportu, tiek jų teikiamais malonumais, tiek kaip aktyvūs dalyviai.

Visuomenė gali kaupti žinias apie žmonių su negalia poreikius ir taip padėti pagrindus nuosekliam politikos formavimui ir planavimui, kurio visame kontekste būtų atsižvelgiama į neįgalumo aspektus.

2006 m. rugpjūčio mėn. 25 d. Jungtinių Tautų (toliau-JT) Generalinės Asamblėjos komitetas patvirtino Konvencijos, ginsiančios 650 mln. pasaulyje gyvenančių neįgalių žmonių teises, tekstą. Tai pirmasis bandymas įpareigoti visas tarptautinės bendruomenės valstybes gerbti neįgalių žmonių teises. Konvencijoje numatoma, kad valstybės turės priimti naujus įstatymus dėl Konvencijoje numatytų neįgaliųjų teisių įgyvendinimo ir privalės panaikinti visa, kas susiję su neįgaliųjų diskriminacija. Konvencijos tekstas numato specialios komisijos sukūrimą, kuri rūpinsis ir prižiūrės kaip valstybės įgyvendina šioje Konvencijoje išvardintas neįgaliųjų teises. Kiekviena Generalinės Asamblėjos narė turės ratifikuoti Konvenciją.

1990m. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, buvo priimti nauji įstatymai, reglamentuojantys teisinę žmonių su negale padėtį, sparčiai ėmė plėstis paslaugų bei įvairių tarnybų tinklas Lietuvoje, pritaikytas žmonėms su negalia, bei jų globėjams. Tačiau vis dar pastebime egzistuojančius fizinius bei moralinius barjerus požiūryje į žmones su negalia. Šiuos barjerus būtina šalinti bei pasiekti, kad žmonės su negale taptų pilnaverčiais Lietuvos visuomenės nariais.

Jau trečiame XX a. dešimtmetyje L. Vygotskis (vienas pirmųjų negalios mokslo istorijoje) teigė, jog daug baisesnė yra ne pirminė – biologinė – negalia, bet antrinė – socialinė negalia, kylanti iš aplinkinių požiūrio į ją, į patį neįgalų žmogų (L. Vygotskis, 1983).

Šiandien, peržengus XXI a. slenkstį, Lietuvoje neįgaliųjų integravimas į visuomenę tampa realybe. Orientavimasis į specialiojo ugdymo sistemos daugialypumą, nevyriausybinį neįgaliuosius ir jų šeimas vienijančių organizacijų politinę ir socialinę veiklą, palankios neįgaliams žmonėms įstatymų

bazės kūrimas, specialiai pritaikytos neįgaliesiems darbo vietos, - šie ir dar daug kitų naujosios socialinės realybės faktų patvirtina reikšmingus teigiamus pokyčius.

Šių reiškinių atsiradimas pagrįstai leidžia teigti, jog Lietuvoje pastebimi negalios sampratos redefinicijos bruožai. Viena vertus, modernių integracijos ideologijų, ateinančių iš Vakarų šalių, įtaka lemia vis didėjantį visuomenės dėmesį ir toleranciją neįgalių žmonių atžvilgiu. Dar neseniai – neįgaliųjų ir jų šeimų socialinės izoliacijos sąlygomis – socialinės nuostatos neįgaliųjų atžvilgiu pasižymėjo indiferentiškumu, o šiandien jau ryškus požiūris į neįgaliuosius diferenciacijos bruožai [23].

Sparčių socialinių ir ideologinių pokyčių kontekste negalia ir neįgalieji nebegali būti vertinami vienos mokslinės teorijos ar ideologijos aspektu. Negalios daugiametės sampratos atskleidimas tampa vienu iš esminių socialinės integracijos poreikiu ir uždaviniu [23].

Didesnę patirtį nei Lietuvoje turinčiose šalyse modernios neįgaliųjų socialinės integracijos idėjos plėtojosi nuosekliai, argumentuotai pagrindžiant kiekvieną žingsnį. Apmadū, kad Lietuvoje, skleidžiant neįgaliųjų socialinei integracijai būtiną informaciją ir idėjas, nebuvo išsamiai parodoma, kokį kelią šios idėjos nuėjo demokratinėse šalyse, kokie ideologiniai bei moksliniai argumentai formavo naują požiūrį.

Šiandien reikia kalbėti apie Lietuvoje susidariusią paradoksalią situaciją neįgaliųjų socialinę situaciją. Kita vertus įsigalint demokratijos procesams ir plintant modernioms Vakarų šalių idėjomis, vis labiau siekiama neįgalius žmones integruoti į visuomenę. Buvo priimti Invalidų integracijos ir Specialiojo ugdymo įstatymai, aktyviai veikia nevyriausybinės organizacijos, neįgaliųjų gyvenimu domisi ir žiniasklaida (LR invalidų socialinės integracijos įstatymas 1991 m., 1998 m.). Šiandien šalyje visuotinai propaguojamos humanizmo, besąlygiškos pagarbos kitam žmogui idėjos. Akivaizdu, kad, nepaisant gerų iniciatyvų integruoti neįgaliuosius, egzistuoja tam tikros psichosocialinės kliūtys, dėl kurių neįgaliųjų įsiliejimas į visuomenę vis dar problemiškas. Dar neseniai neįgalių žmonių padėtis buvo vertinama ne kaip socialinė, o kaip individuali problema, žmogaus nesugebėjimas prisitaikyti prie kintančių socialinių sąlygų. Tačiau konceptualus lūžis įvyko XX a, 6-ajame dešimtmetyje, kai amerikiečių Sociologas C.W. Milsas individualius sutrikimus atskyrė nuo socialinių problemų. Žmogaus problemų suvokimas labai daug priklauso nuo laikmečio (C.W. Mils, 1959).

Viešojo nuomonė apie neįgaliuosius pasireškia ir tuo, kad tai, ką padaro sveikas žmogus, atrodo nepaprasta, tą pati padarius neįgaliajam žmogui. Neturėtų būti keista, kai fizinę negalią turintis žmogus baigia universitetą, pasiekia gerų rezultatų profesinėje veikloje. Tik ar nėra taip dėl to, kad esama tam tikrų mitų apie neįgaliuosius, kad per mažai tikimasi iš tokių žmonių? Žmonių turinčių negalią, patirtis atskleidžia aplinkinių diskriminacinių nuostatų žalą negaliojo žmogaus asmenybei.. Dėmesio verti Anglijoje publikuoti neįgalios J.Morris aprašyti išgyvenimą: Nuo tada, kai tapau neįgalia, tiek savi tiek svetimi žmonės sako, kokia aš nuostabi, jų manymu esu. Tačiau aš įsitikinau, kad už tokių pastabų slypi nuomonė, jog būti neįgaliu yra baisus dalykas. Žmonės žiūri į mane ir mato manyje tai, ko

jie žūt būt stengiasi išvengti“. Remdamasi savo ir kitų neįgaliųjų patirtimi, J. Morris sudarė grupę šiuolaikinių stereotipų, kuriais remiasi vertindami negalią turintys žmonės: neįgalieji gėdijasi savo negalios; neįgaliejiems gyvenimas yra sunki našta; neįgalieji trokšta būti sveiki; į neįgalių žmonių profesinę veiklą reikia žvelgti taip kaip į terapiją; neįgalieji niekada neturėjo tokios turtingos patirties kaip sveikieji; neįgaliesiems kartais reikia užmišti savo negalią; neįgalieji jaučia pagiežą sveikiesiems; neįgaliųjų emocijos atitinka neįgalimą, o ne analogiškus sveikų žmonių jausmus; neįgalieji psichologiškai veikia asmenį; nuostabu, jei neįgalieji juokiasi, džiaugiasi.

Nepaisant gerų iniciatyvų integruoti neįgaliuosius, egzistuoja tam tikros psichologinės kliūtys, dėl kurių neįgaliųjų įsiliejimas į visuomenę vis dar yra problematiškas. [23]

2.2. Užimtumo strategija Europos sąjungoje.

Europos kūrimo procese socialinė ir užimtumo politika ilgai nesusilaukė ypatingo dėmesio. Tačiau ekonominių prioritetų persvara socialinės politikos atžvilgiu palaipsniui ėmė mažėti. 1997 m. pasirašius Amsterdamo sutartį, užimtumas pagaliau tapo tikru „Bendrijos interesu“. 1997 m. taip pat buvo priimta Europos užimtumo strategija (EUS) [32], pagal kurią valstybės narės koordinuoja savo veiksmus šioje srityje. Jos nustato pagrindines gaires, kurias kasmet pateikia Europos Parlamentui. Parlamentas nurodo savo prioritetus šių gairių atžvilgiu, t. y. kokybiškų darbo vietų kūrimą, moterų ar pagyvenusių žmonių nediskriminavimą, neįgaliųjų užimtumą.

Nors situacija valstybėse narėse skiriasi, visos vyriausybės susiduria su tokiomis pačiomis problemomis: senstančiais gyventojais, regionų išsivystymo skirtumais, būtinybe užtikrinti socialinių sistemų tęstinumą kartais nepalankiomis ekonominėmis sąlygomis... Dėl šių problemų kartais nesilaikoma Europos socialinio modelio, tačiau jis visados išlieka bendru sektinu pavyzdžiu - tai patvirtino ir Konvento parengtas Konstitucijos projektas. Šis Europos socialinis modelis apima įvairius aspektus, pvz., švietimą ir profesinį mokymą, nediskriminavimą, dialogą tarp profesinių sąjungų ir darbdavių, aprūpinimą ir socialinę apsaugą. Siekdamas išsaugoti bei tobulinti šį modelį ir skatinti užimtumą bei socialinę integraciją, 1997 m. ypatingame Europos valstybių vadovų susitikime Liuksemburge valstybės narės priėmė Europos užimtumo strategiją (EUS). Šia strategija siekiama skatinti darbo rinkų politikos konvergenciją, gerinti šių rinkų struktūrą bei sukurti daugiau ir geresnės kokybės darbo vietų.

2000 m. kovo mėn. Lisabonos Europos valstybių vadovų susitikime buvo priimta platesnė strategija, kuria siekiama iki 2010 m. paversti Europą ne tik konkurencingiausia ekonomika pasaulyje, bet taip pat ekonomika, kuri „sugebėtų pasiekti darnų ekonominį augimą, lydimą kiekybinio ir kokybinio užimtumo pagerėjimo bei didesnės socialinės sanglaudos“. Pagrindinis tikslas - siekti visiško užimtumo.

Europos Parlamentas mano, kad socialinės integracijos skatinimo priemonės turi gauti pakankamą finansavimą, o profesinio mokymo politika turi atsižvelgti į labiausiai socialiai atskirtų asmenų, [32] t. y. pagyvenusių žmonių, neįgaliųjų ar imigrantų poreikius.

Lygios galimybės yra Europos Sąjungos ilgalaikės strategijos tikslas: dėl negalios, kuria siekiama suteikti neįgaliesiems asmenims galimybę naudotis savo teise į orumą, vienodą požiūrį, savarankišką gyvenimą ir dalyvavimą visuomenėje. Europos Sąjungos pradėtais veiksmais remiamos bendros ES ekonominės ir socialinės vertybės suteikiant neįgaliesiems asmenims galimybę naudotis savo sugebėjimais ir dalyvauti visuomeniniame bei ekonominiame gyvenime.[18]

Europos Sąjungos strategija paremta trimis ramsčiais:

1. ES antidiskriminacijos teisės aktais ir priemonėmis, suteikiančiomis galimybę naudotis asmeninėmis teisėmis;
2. kliūčių šalinimu aplinkoje, kurioje neįgalūs asmenys negali naudotis savo sugebėjimais, ir klausimų, susijusių su negalia,
3. įtraukimu į platų Bendrijos politikos sričių, kurios palengvina aktyvų neįgaliųjų asmenų integravimą, spektrą.[18]

Keičiantis Europos sąjungos ekonominei bei socialinei aplinkai, būtina su negalia susijusius klausimus įtraukti į politikos sritis. Atsižvelgiant į dabartinę demografinę yra aktyviau naudojamas ekonominis neįgaliųjų asmenų potencialas bei jų galimas indėlis į ekonomikos ir užimtumo augimą. Be to, siekiant paremti persvarstyta Lisabonos strategiją, šiuo Komunikatu valstybės narės raginamos skatinti neįgaliųjų asmenų integracijos būsimomis reformų programomis dėl ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo.

2.3 Neįgaliųjų užimtumo įstatymų bazės analizė.

Neįgalieji, kaip ir visi piliečiai, privalo turėti tokias pačias žmogaus teises. Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos pirmajame straipsnyje sakoma: visi žmonės yra laisvi ir lygūs jų orumo ir teisių atžvilgiu. Norint pasiekti šį tikslą, valstybė turi pagarbiai žiūrėti į savo visuomenės įvairovę ir siekti, kad neįgalieji galėtų naudotis visomis žmogaus teisėmis: civilinėmis, politinėmis, socialinėmis, ekonominėmis ir kultūrinėmis. [17]

Neįgaliųjų užimtumo įstatymų bazė susideda iš trijų įstatymų: Neįgaliųjų socialinės integracijos, Socialinių įmonių ir Užimtumo rėmimo. Pastaraisiais metais neįgaliųjų socialinės integracijos politika orientuojama į žmogaus gebėjimus, savarankiškumo skatinimą, pagalbą norintiems įsitraukti į socialinį gyvenimą. Sukurta ir patvirtinta tam reikalinga teisinė bazė. Nors ir pamažu, ši sistema vystosi. Jeigu 2005-aisiais ir pirmąjį 2006 m. pusmetį profesinės reabilitacijos paslaugas teikė vienintelis Valakupių reabilitacijos centras (VRC), tai Lietuvos darbo biržai vasarą surengus konkursą,

prie šių paslaugų teikėjų prisijungė dar 4 įstaigos. Yra sudaryta darbo grupė, kuri parengs profesinės reabilitacijos paslaugų plėtros strategiją ilgesniam laikotarpiui.

Socialinių įmonių įstatymas, lengvatinėmis sąlygomis padėjęs įsidarbinti tiems, kurie sunkiai skynėsi kelią į darbo rinką. Jau veikia 49 socialinės įmonės, 24 iš jų suteiktas neįgaliųjų socialinės įmonės statusas. Šiuo metu jose dirba 1293 neįgalieji, o valstybė įvairioms socialinių įmonių subsidijoms skyrė apie 9 mln. litų.

Neįgaliųjų integracijos į darbo rinką galimybes, padidino ir Užimtumo rėmimo įstatymas. Tai padaryti leidžia gerokai padidėjusios neįgaliuosius įdarbinantiems darbdaviams skiriamos subsidijos tiek darbo užmokesčiui, tiek darbo vietoms įrengti. Skatinami ir savo verslą pradedantys neįgalieji. Tačiau nepaisant visų naujovių, kol kas dirba tik 20 proc. neįgaliųjų. [16]

LIETUVOS RESPUBLIKOS neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas. Nauja įstatymo redakcija nuo 2005 m. liepos 1 d. (keistas įstatymo pavadinimas): Nr. IX-2228, 2004-05-11, Žin., 2004, Nr. 83-2983 (2004-05-22) [19]

Pagrindinis šio įstatymo tikslas užtikrinti lygias neįgaliųjų asmenų teises ir galimybes visuomenėje, nustatyti neįgaliųjų socialinės integracijos principus, apibrėžti socialinės integracijos sistemą ir jos prielaidas bei sąlygas, neįgaliųjų socialinę integraciją įgyvendinančias institucijas, neįgalumo lygio ir darbingumo lygio nustatymą, profesinės reabilitacijos paslaugų teikimą, specialiųjų poreikių nustatymo ir tenkinimo principus.

1. Neįgaliųjų įdarbinimo rėmimą reglamentuoja Darbo kodeksas ir kiti teisės aktai.
2. Darbo terapijos ir bendrojo užimtumo socialinių paslaugų teikimą reglamentuoja Socialinių paslaugų įstatymas ir kiti teisės aktai.
3. Neįgaliųjų darbo sąlygas, darbo laiką, poilsio laiką ir kitas su darbu susijusias garantijas nustato Darbo kodeksas, Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas, kiti teisės aktai.
4. Be to, kiti teisės aktai gali nustatyti paramos teikimą įsidarbinti siekiantiems neįgaliesiems ir neįgaliuosius įdarbinusiems darbdaviams.

Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatyme, yra nustatomas žmogaus darbingumo lygis, specialieji poreikiai, kaip veiks tai nustatančios tarnybos. Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatyme atsiranda specialiųjų poreikių sąvoka. Specialieji poreikiai skirstomi į tris lygius: didelių poreikių lygis atitinka I invalidumo grupę, vidutinių - II, nedidelių - III.

Įvertinus neįgaliųjų asmenų poreikius ir siekiant spartinti jų integraciją į darbo rinką, padidinta parama darbdaviams, steigiantiems ar pritaikantiems darbo vietas neįgaliesiems. Subsidijos dydis vienai darbo vietai įsteigti ar pritaikyti galės siekti iki 22 paskutinio paskelbto šalies ūkio vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio dydžio. Iki šiol buvo dalinai kompensuojamas darbo užmokestis, o ne išlaidos darbo vietoms steigti ar pritaikyti.

Socialinių įmonių įstatymas parengtas vykdant Lietuvos Respublikos Užimtumo didinimo 2001-2004 metų programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gegužės 8 d.

nutarimu Nr. 529 „Dėl Lietuvos Respublikos užimtumo didinimo 2001-2004 metų programos patvirtinimo“ (Žinios, 2001, Nr.40 – 1401). Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymo tikslas – įteisinti ir reglamentuoti naujo tipo socialinių įmonių steigimą, veiklą, valstybės paramos teikimą, siekiant paskatinti jas įdarbinti profesinį ar bendrą darbingumą praradusius asmenis. Šis įstatymas reikalingas nustatyti valstybės paramos tokioms įmonėms teikimo sistema.

Užimtumo rėmimo įstatymas numato naujas neįgalųjų užimtumo rėmimo formas. Jos skirtos sudaryti sąlygas neįgaliesiems dalyvauti atviroje darbo rinkoje, dirbant įmonėse kartu su sveikaisiais. [4]

Taip pat įstatyme numatyta nauja savarankiško užimtumo rėmimo priemonė. Neįgalieji, kuriems nustatytas 20 – 40 procentų darbingumo lygis (iki 2005 m. liepos 1 d. I – II invalidumo grupė) arba vidutinis neįgalumo lygis, pradėdantys savo verslą, galės gauti paramą iki 22 vidutinių šalies darbo užmokesčių dydžio, savo darbo vietai steigti. Buvę bedarbiai įkūrę mikroįmonę per 36 mėnesius nuo įmonės įregistravimo dienos gali gauti paramą darbo vietai steigti, kai į įsteigtą darbo vietą įdarbinamas teritorinės darbo biržos siūstas bedarbis. [14]

Neįgalieji, steigiant naujas darbo vietas, bus įdarbinami neterminuotam darbui ir įsteigtas darbo vietas darbdaviai privalės išlaikyti ne mažiau kaip 3 metus. Gavęs paramą sau darbo vietai įsteigti, neįgalusis savo verslą taip pat turės vykdyti ne mažiau kaip 3 metus. Neišlaikius įsteigtų darbo vietų, tektų atitinkamai grąžinti gautą paramą.

Taip pat neįgaliesiems taikomos prevencijos priemonės, padedančios išvengti komplikacijų ir darbingumo lygio mažėjimo. Už tinkamų asmens sveikatos priežiūros paslaugų neįgaliesiems teikimo ir komplikacijų bei darbingumo lygio mažėjimo prevencijos priemonių organizavimą bei šių paslaugų kokybės užtikrinimą atsako Sveikatos apsaugos ministerija.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. vasario 12 d. nutarimu Nr. 160 „Dėl Invalidumo nustatymo ir socialinės apsaugos priemonių neįgaliesiems reformos koncepcijos patvirtinimo“ (Žin., 2001, Nr. 15-452) patvirtinta Invalidumo nustatymo ir socialinės apsaugos priemonių neįgaliesiems reformos koncepcija. Šios reformos tikslas – pakeisti invalidumo nustatymo tvarką taip, kad būtų sudarytos sąlygos teisingiau ir veiksmingiau taikyti žmonėms su negalia socialinės apsaugos priemones, siekiant atkurti jų darbingumą, savarankiškumą ir integruoti juos į visuomenę. [8]

III. APLINKOS VEIKSNIŲ ANALIZĖ IR NEĮGALIŲJŲ UŽIMTUMO STRATEGIJOS SUDARYMAS

3.1 VŠĮ „AKSIDA“ ir jos veikla, verslo srities aprašymas

Viešoji įstaiga „Aksida“ tai įstaiga, kurioje dirba žmonės su regėjimo negalia. Nuo įmonės įsteigimo dienos vykdoma gamybinė veikla, kurią gali atlikti asmenys su negalia. Gaminami mediniai ir plastmasiniai skalbinių segtukai, užuolaidų laikikliai, dangteliai stiklainiams, kainų laikikliai. Taip pat teikiamos galvaninio apdirbimo paslaugos: cinkavimas, nikeliavimas, chromavimas ir fosfatavimas. 1996 metais įsigytas karūnkamščių gamybos įrengimas ir pradėti gaminti metaliniai kamšteliai stiklo tarai.

Viešoji įstaiga „Aksida“ yra vienintelė Lietuvoje gaminanti karūnkamščius. Teikiama galvaninio apdirbimo paslauga – fosfatavimas, kol kas neturi konkurentų. Aukšta pagamintos produkcijos kokybe patenkinti vartotojai.

Įmonės **misija**-išsaugoti darbo vietas žmonėms su regėjimo negalia, tiekti Lietuvos, Latvijos, Estijos, Rusijos alaus rinkoms karūnkamščius bei kitą įmonėje gaminamą produkciją.

Vizija-diegti naujas gamybos technologijas ir įrangą, siekiant sumažinti gamybos kaštus, konkuruoti su Europos gamintojais siekiančiais užimti turimą rinkos dalį, užkariauti naujas rinkas Rusijoje bei Ukrainoje.

Įmonė ir toliau dirbs toje pačioje srityje ir stengsis praplėsti gaminių nomenklatūrą ir užimti naujus rinkos segmentus ne tik Lietuvoje ir Baltijos šalyse, bet ir Europos rinkoje.

Neregijų ir silpnaregių užimtumo srityje atsirado nauja svarbi VĮ „Aksida“ veikos sritis - darbo vietų neregiams ir silpnaregiams paieška ir įdarbinimas. Tai labai plati ir sudėtinga veiklos sritis, nes tai darbas susijęs su darbo biržomis, darbdaviais, su neregio ar silpnaregio asmeninėmis savybėmis, jo pasirengimu dirbti atviroje visuomenėje, pagaliau su valstybės požiūriu į šią problemą. Tai padėjo didesniai skaičiui aklųjų ir silpnaregių pasinaudoti šalyje veikiančiu įdarbinimo mechanizmu. Prie to prisidėjo ir Vyriausybės priimta "Skurdo mažinimo strategijos programa" bei "Lietuvos Respublikos užimtumo didinimo 2001-2004 metų programa", kurioje žmonių įdarbinimui yra suteiktas prioritetasis.

Informacija apie įmonę.

Viešoji įstaiga „Aksida“ yra viešoji įstaiga, turinti juridinio asmens statusą, kurios vienintelis steigėjas yra Lietuvos Aklųjų ir Silpnaregių sąjunga.

Juridinis adresas	Žemaitės g. 102, 5419 Šiauliai
Steigimo data	1953 08 15
Registravimo data	1991 01 08

Registravimo pažymėjimas	IP91-3
Įmonės kodas	4413116
Tvarkytojas	Šiaulių miesto savivaldybės taryba.
Direktorius	Marcelinas Giedrius Trinkas

2005 m. 12 31 diena įmonėje dirbo 97 darbuotojai. Iš jų:

- administracija 21
- darbininkai 76

Viešojoje įstaigoje „Aksida“ dirba 51 darbuotojas su regėjimo negalia. Tai sudaro 53 % visų darbuotojų.

Pagrindinės veiklos:

- Metalo gaminių, išskyrus mašinas ir įrangą, gamyba,
- Medienos, plastmasinių, kartono dirbinių gamyba,
- Nuosavo turto ir transporto nuoma.

Produktų aprašymas.

Šiuo metu Viešoji įstaiga „Aksida“ yra 5 cechai, kuriuose gaminami:

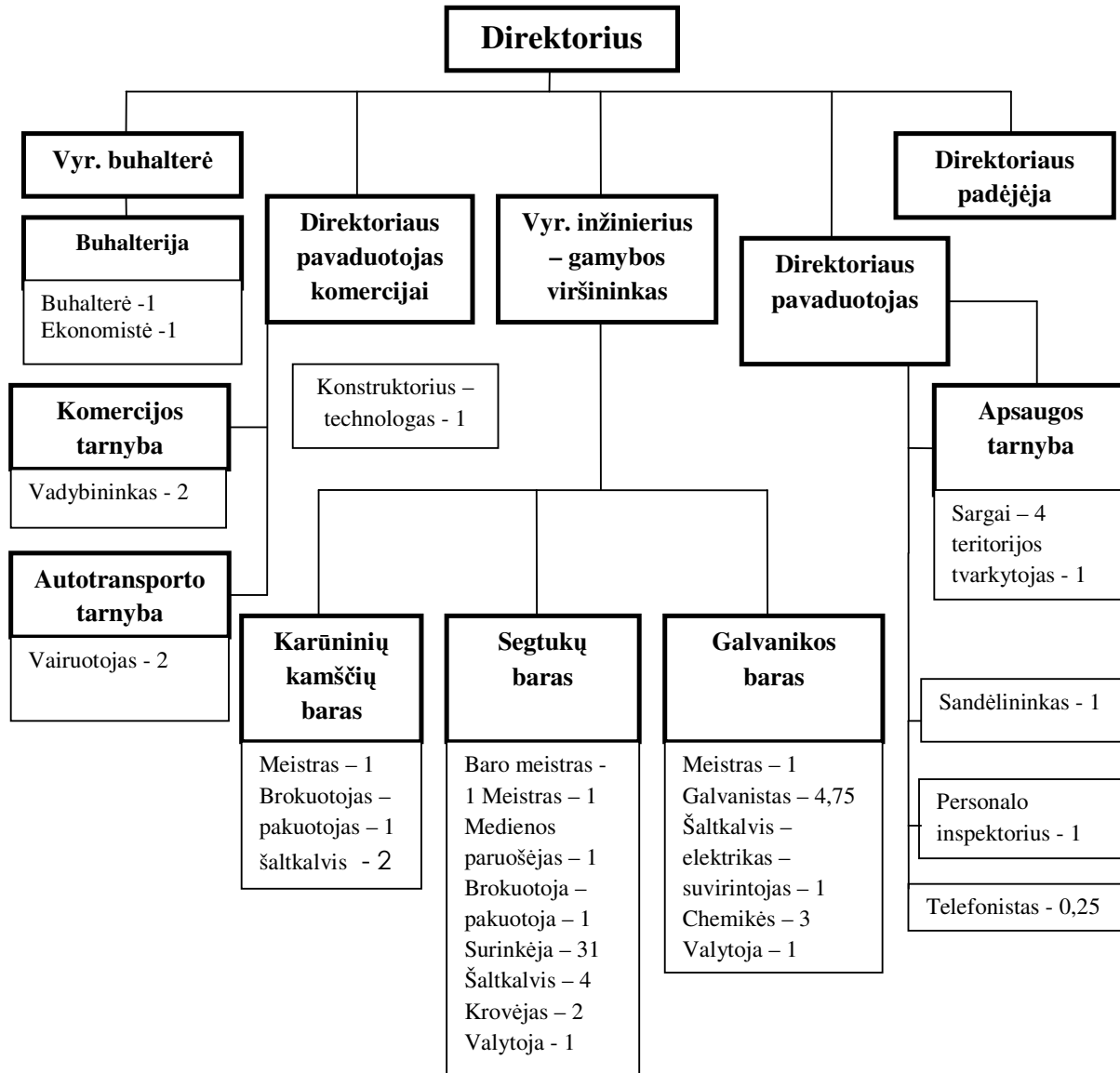
1. Galanterijos ceche – 6 artikulų užuolaidų laikikliai, mediniai skalbinių segtukai.
Gamybą aptarnauja metalo apdirbimo mechaninis baras.
2. Karūnkamščių ceche gaminami karūnkamščiai alaus buteliams uždaryti. Linijos pajėgumas 950 tūkstančių vienetų per pamainą. VĮ „Aksida“ įmonė vienintelis karūnkamščių gamintojas Lietuvoje.
3. Kartonažo ceche gaminamos dėžutės tortams ir kita tara iš gofruoto kartono.
4. Plastmasių ceche gaminami plastmasiniai skalbinių segtukai, užuolaidų laikikliai, dangteliai stiklainiams.
5. Galvanikos ceche cinkuojamos, chromuojamos, nikeliuojamos smulkios metalinės detalės. Vieninteliai Lietuvoje atlieka fosfatavimo paslaugą.

Visa gaminama produkcija aukštos kokybės, nesiskiria nuo konkurentų kokybiškų gaminių.

Turimi ir numatomi įsigyti įrengimai leis greitai pakeisti gaminių matmenis, jei kistų vartotojų poreikiai.

3.2.VŠĮ „AKSIDA“ organizacinė struktūra. Savininkai ir valdytojai

Viešoji įstaiga „Aksida“ yra įmonė turinti juridinio asmens teises. Vienintelis steigėjas ir savininkas yra Lietuvos Aklųjų ir Silpnaregių Sąjunga.

1 pav. Organizacinė įmonės struktūra. Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis VĮ „Aksida“ duomenimis.

3.3 VŠĮ „AKSIDA“ aplinkos veiksnių analizė.

Labai daug įtakos organizacijai turi aplinkos veiksniai, kurie nulemia tolesnę organizacijos veiklos sėkmę.

Viešosios Įstaigos „Aksida“ SWOT analizė.

Prieš parengiant įmonės strategiją, būtina atlikti įmonės vidinės ir išorinės situacijos analizę.

1 lentelė

<p>Privalumai (strengths)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pakankamai nauja gamybos technologija. 2. Platus gaminių asortimentas. 3. Įmonės patirtis. 4. Aktyvi ir kompetentinga vadovybė. 5. Karūnkamščius gamina vieninteliai Lietuvoje. 6. Visa gaminama produkcija aukštos kokybės, nesiskiria nuo konkurentų kokybiškų gaminių. 7. Vieninteliai Lietuvoje atlieka fosfatavimo paslaugą. 8. Gamybiniai pastatai įsikūrę strategiškai palankioje vietoje. 9. Gaunamos papildomos pajamos iš nuosavo nekilnojamo turto nuomos. 10. Įmonės likvidumo ir išsipareigojimo rodikliai rodo gerą įmonės finansinę padėtį. 	<p>Trūkumai (weaknesses)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Darbuotojų iniciatyvos stoka. 2. Kai kurių gaminių (segtukų, laikiklių) aukšta savikaina lyginant su pardavimo kaina. 3. Per maža rinkos dalis, įrengimai dirba ne pilnu pajėgumu. 4. Nepakankamai gerai organizuotas žaliavų tiekimas. 5. Sandėliuose nemažas užsigulėjusių žaliavų kiekis. 6. Apyvartinių lėšų trukumas. 7. Nuostolinga 2002 metų veikla dėl nesumokėtų už paskolą palūkanų ir priskaičiuotų delspinigių bei nurašytų "beviltiškų" skolų.
<p>Galimybės (opportunities)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Plėsti rinkas Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje, Rusijoje, Ukrainoje. 2. Palanki mokesčių politika. 3. Naujų technologijų įsigijimas. 4. Gerėjanti ekonominė padėtis ir gyventojų perkamosios galios padidėjimas. 	<p>Grėsmės (threats)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Konkurentų skverbimasis į tas pačias rinkas. 2. Žaliavų tiekimo nestabilumas. 3. LR Įstatymuose numatytų lengvatų įmonėms, kuriose kuriamos darbo vietos žmonėms su negalia, panaikinimas ar sumažinimas. 4. Žaliavų kainų padidėjimas. 5. Muitų, mokesčių politikos pasikeitimai. 6. Valiutos nestabilumas (USD).

Restruktūrizavimo tikslai ir trukmė.

Viešoji įstaiga „Aksida“ turi laikinų finansinių sunkumų. Įmonės mokėtinos sumos ir įsipareigojimai, pateikti balanse, 2002 m. gruodžio mėn. 31 d. sudaro 3 179 226 Lt. Ilgalaikės finansinės skolos sudaro 2 760 172 Lt. 2002 m. birželio 10 dieną pagal paskolos sutartį Nr. 151 1996 06 27 suėjo terminas grąžinti 250 000 ATS (18 168,20 EUR). Paskola paimta karūnkamščių gamybos įrenginiui įsigyti. Akivaizdu, jog šių įsipareigojimų įmonė įvykdyti negalės.

Viešoji įstaiga „Aksida“ taikys restruktūrizavimo strategiją. Restruktūrizavimas bus atliekamas per turto valdymo keitimą. Pagrindiniai tikslai, kurių siekiama šitaip restruktūrizuojant įmonę, anot R. Jucevičiaus, yra pagerinti kapitalo naudojimą tobulinant jo apskaitą, decentralizuojant valdymą, didinant atsakomybę ir iniciatyvą. Tokiu būdu pasiekama, kad turto savininkai lieka tie patys, tik pakeista forma, bet pakinta valdymas, nes naujas darinys įgyja savo autonomišką valdymo struktūrą. Restruktūrizavimas yra atskira ir sudėtinga valdymo problema, kurią nagrinėja daug mokslininkų.

Įmonei, turinčiai laikinų finansinių sunkumų ir nenutraukusiai ūkinės komercinės veiklos pagal LR Įmonių Restruktūrizavimo įstatymą teisme iškėlus restruktūrizavimo bylą, galima išsaugoti ir plėtoti ūkinę komercinę veiklą, susimokėti skolas, atkurti mokumą ir išvengti bankroto.

Pagal Lietuvos Respublikos Įmonių Restruktūrizavimo įstatymo 3 straipsnį Viešoji įstaiga „Aksida“ gali pradėti restruktūrizavimo procesą, nes:

- 1) įmonė neatsiskaito su kreditoriaus daugiau kaip tris mėnesius po termino, nustatyto įstatymų, kitų teisės aktų, taip pat kreditoriaus ir įmonės sutartyse,
- 2) įmonė nėra nutraukusi ūkinės komercinės veiklos,
- 3) įmonei neiškelta bankroto byla, nepradėtas bankroto procesas ne teismo tvarka.

Pagrindinis Viešosios įstaigos „Aksida“ tikslas restruktūrizavimo laikotarpiu yra sugrąžinti skolas kreditoriams sutartu laiku bei tapti konkurencinga įmone.

Taip pat įmonė numachiusi siekti ir kitų tikslų, kurie tarnaus pagrindiniam tikslui pasiekti:

- išsaugoti ir plėtoti bendrovės pagrindinę gamybinę veiklą,
- atkurti ilgalaikį įmonės mokumą,
- išsaugoti darbo vietas dirbantiesiems ir užtikrinti stabilų pragyvenimo šaltinį,
- naudoti esamą ir būsimą gamybinį pajėgumą,
- būti Šiaulių miesto ir apskrities žmonių su regėjimo negalia kultūros centru.

Viešojoje įstaigoje „Aksida“ restruktūrizavimo proceso trukmė numatoma keturi kalendoriniai metai.

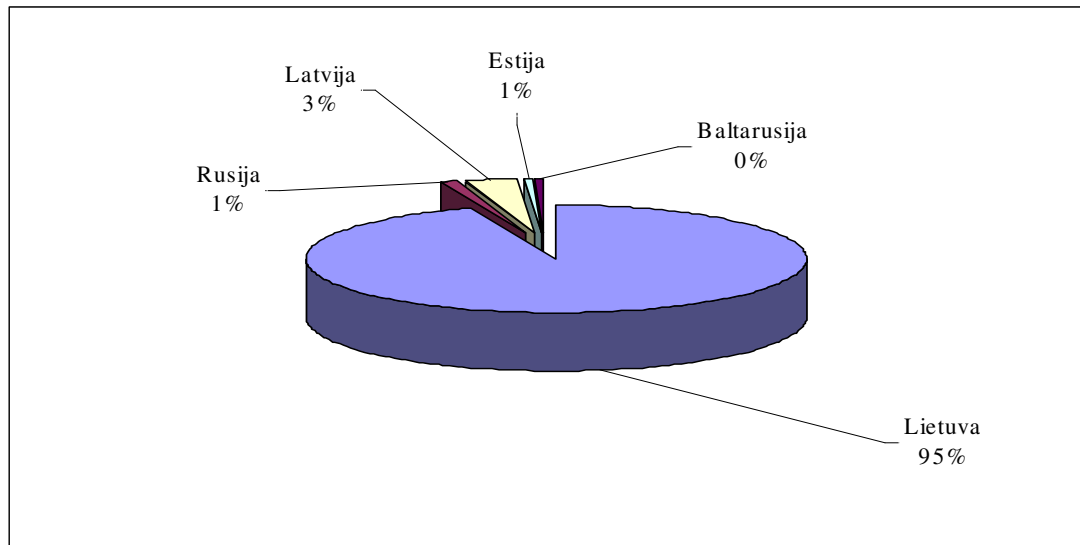
Strategija parengta remiantis pirmine informacija, surinkta iš faktinių duomenų, privalomųjų įmonės pateikiamų valstybės institucijoms duomenų, gautų iš įmonės administracijos ir darbuotojų.

Rinkos apžvalga.

Pagrindiniai Viešoji įstaiga „Aksida“ gaminamos produkcijos vartotojai yra:

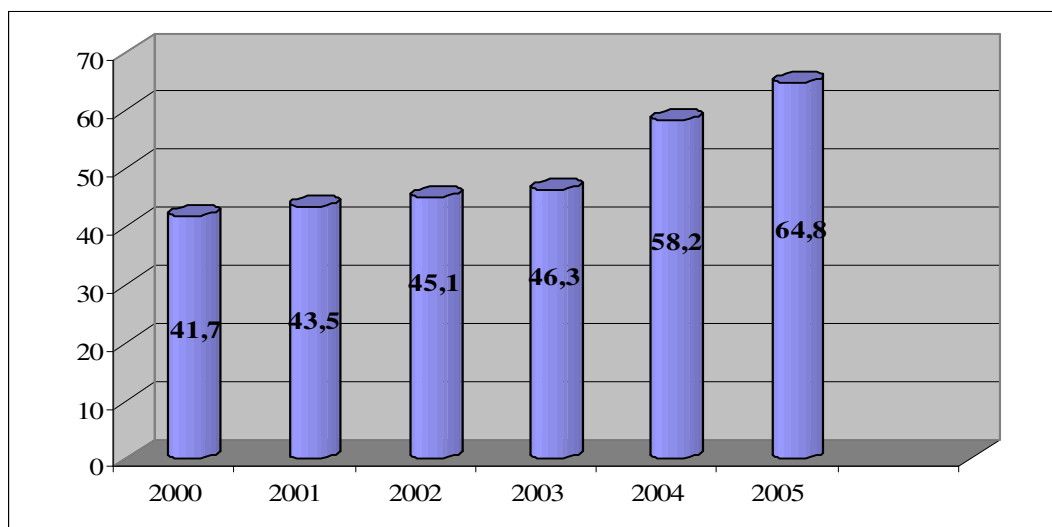
- Lietuvos ir artimojo užsienio alaus daryklos,
- Bendrovės savo gamyboje naudojančios cinkuotus, nikeliuotus, chromuotus ir fosfatuotus gaminius,
- Gyventojai.

Didžioji dalis 95 % pagamintos Viešosios įstaigos „Aksida“ realizuojama Lietuvos rinkoje.

2 pav. Viešosios įstaigos „Aksida“ pardavimai pagal šalis.

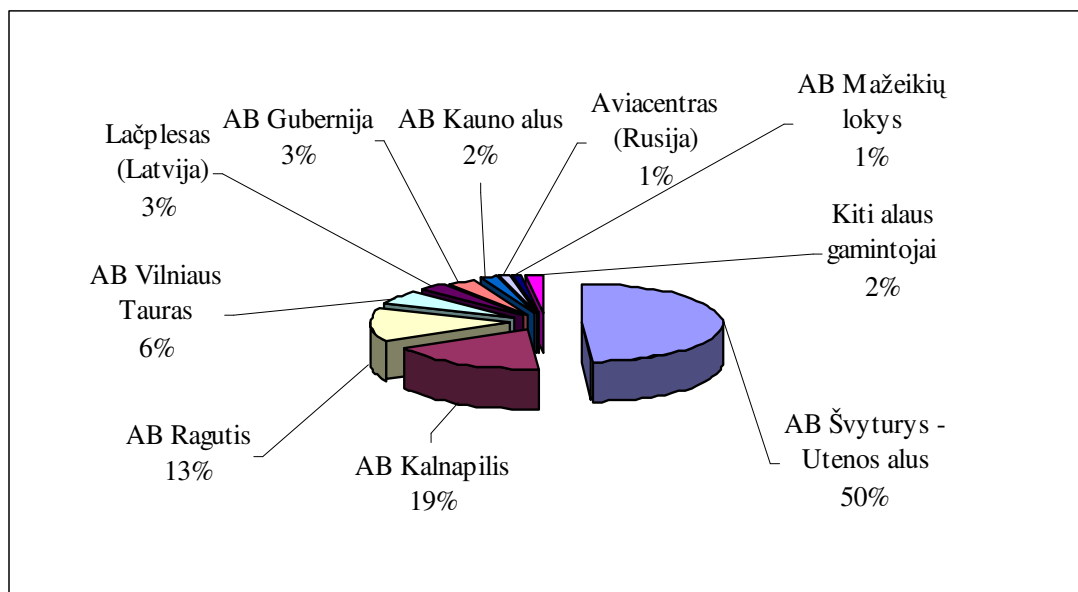
Atlikus alaus pramonės įmonių gamybos rinkos apžvalgą matomas akivaizdus pardavimų augimas. Remiantis Lietuvos aludarių asociacijos duomenimis alaus pardavimai Lietuvoje kasmet auga. Nuo 2000 metų 41,7 litrų išgerto alaus vienam gyventojui 2005 metais – 64,8 litro/žmogui.

3 pav. Alaus suvartojimas ltr/žmogui Lietuvoje.

Tačiau Lietuvai dar labai toli iki daugiausia alaus suvartojančių pasaulio šalių – Vokietijos, Čekijos ir Austrijos. Netgi kaimyninėse Skandinavijos šalyse alaus išgeriama trečdaliu daugiau nei Lietuvoje. Kadangi alaus vartojimas nuosekliai auga stiprių alkoholinių gėrimų sąskaita Lietuvos rinka ateityje turi galimybių žymiai plėstis.

Pastaraisiais metais rinkoje dominavo du didžiausi alaus gamintojai Švyturys- Utenos alus ir Kalnapilis – Vilniaus Tauras.

4 pav. Karūnkamščių pardavimas alaus gamintojams 2005 metais.

Konkurencinė analizė

Viešosios įstaigos pardavimuose apie 72 procentus sudaro pajamos iš karūnkamščių gamybos, galvaninio dengimo paslauga - 14 procentų. Likusiai parduotai produkcijai tenka 14 procentų. Todėl yra atliekama pagrindinių veiklų konkurentų analizė.[3, psl. 207]

Viešosios įstaigos „Aksida“ yra vienintelė Lietuvoje turinti karūninių kamščių gamybos liniją. Trumpai pristatysime pagrindinius konkurentus, gaminančius karūnkamščius:

1. Latvijos Respublika SIA Signum. Pagrindinė buveinė Lietuvos šoseja 2, Jelgava, reklamos biuras: Kristpils iela 4, Riga. Pagrindinės gaminamos prekės ir paslaugos:

- kelio ženklai;
- kelių riboženkliai;
- namų ir gatvių ženklai;
- karūnkamščiai;
- magnetinės lentelės;
- reklaminiai gaminiai ir paslaugos;

- darbų saugos ženklai.

Karūnkamsčiai alaus ir kitos stiklinės taros uždarymui.

Tenkina Latvijos alaus gamintojų poreikius. Į Lietuvos rinką produkcijos neteikia.

2. Italija. Pelliconi & C. SPA pelliconi group. 40064 Ozzano Emilija (Bologna-Italija-via Emilija 314). Įmonės metinė apyvarta 2005 metais 86,2 mln.EUR. gamybos apimtys – 28 000 mln. vnt. per metus. VĮ turi gamyklas Italijoje, Švedijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje.

Pagrindinė gaminama produkcija:

- karūnkamsčiai 26 mm ir 29 mm;
- aliuminiai kamšteliai ROPP 28x15;
- plastikiniai kamšteliai 28 mm;
- alaus kamšteliai plastikiniams buteliams.

Pagamintą produkciją parduoda visame pasaulyje, tame tarpe didžiosioms Lietuvos alaus gamykloms.

3. Lenkija. Can Pack S.A. ul. Strovejska 28, 32-800 Bresko.

Gaminami karūnkamsčiai 26 mm ir 29 mm.

Kaina už 1000 vnt. 2,68 EUR. Už kiekvieną papildomą spalvą + 0,10 EUR. Užsukami kamšteliai + 0,50 EUR.

Pagamintą produkciją parduoda Lenkijoje ir Lietuvos alaus gamykloms.

4. TIK Slovakia s.r.o. Podnikatelska 14, 040 17 Košice Slovakija.

Gaminami karūnkamsčiai 26 mm ir 29 mm.

Karūnkamsčiai parduodami Slovakijos ir jau platinami Kaliningrado srityje.

Konkurentų ir Viešosios įstaigos „Aksida“ karūnkamsčių pardavimo kainos pateikiamos 1 lentelėje.

Karūnkamščių pardavimo kainos, EUR

Pavadinimas	Kaina EUR, 1000 vnt.			
	SIA SIGNUM	Can Pack S.A.	TIK Slovakija	LASS Šiaulių įmonė
Be paveikslėlio lakuoti	4.64	2.68	3.30	3.30
Be paveikslėlio lakuoti, balti			3.40	3.40
Be paveikslėlio lakuoti, juodi	4.59	2.78	3.53	3.40
Spalvoti, dviejų spalvų	4.96	2.88	3.65	3.50
Spalvoti, trijų spalvų	5.06	2.98		
Spalvoti, keturių spalvų	5.38	3.08		
Spalvoti, penkių spalvų	5.80	3.18		

Pagrindiniai konkurentai galvaninio apdirbimo cechui:

UAB „Brėkšma” Pramonės g. 21, 5400 Šiauliai. Atliekamos galvaninio apdirbimo paslaugos:

- chromavimas;
- cinkavimas,
- nikeliavimas.

Įmonė savo veiklą vykdo naujose patalpose, tačiau cinkavimo paslaugų kokybė VĮ „Aksida“ yra aukštesnė.

AB „Elga”, Pramonės g. 5400 Šiauliai. Atlieka šaltą ir karštą cinkavimą. Atliekamų paslaugų apimtys nedidelės, ženklios konkurencijos Viešojo įstaiga „Aksida“ nesudaro.

Vietos analizė.

Visi gamybiniai pastatai ir įranga yra Žemaitės g. 102, Šiaulių mieste. Šiaulių miestas įsikūręs strategiškai palankioje vietoje. Tai geležinkelio, automobilių kelių susikirtimo vieta, aerouostas.

Teritorija aptverta ir apšviesta, visą parą budi sargai.

Įmonės teritorija asfaltuota, kadangi produkcija ir žaliavos dažniausiai vežamos autotransportu, susisiekimas labai geras.

Tiekiamos papildomos paslaugos

Be pagrindinės vykdomos gamybinės veiklos VĮ „Aksida“ turi galimybę gauti papildomų pajamų iš nuosavo nekilnojamojo turto nuomos. Per metus nuomos pajamos sudaro iki 120 tūkst. Lt. Išnuomojamas turtas, kuris nenaudojamas įmonės veikloje. Išnuomota parduotuvė su priestatu.

Nuomojamos patalpos administraciniame pastate ir gamybinės paskirties patalpos, nenaudojamos gamybai.

Gamybos savikaina.

VĮ „Aksida“ skaičiuojant gaminio savikainą netiesioginės sąnaudos gaminiui paskirstomos proporcingai tiesioginiam darbo užmokesčiui.

2 lentelė

Pavadinimas	Pagaminta		Tūkst. Lt						
	Tūkst. Vnt.	Tūkst. Lt	Žaliavos	Atlyginimai	SODRA	Pagalb. medžiag.	Kitos išlaidos	Viso išlaidos	Pelnas (nuostolis)
Karūnkamščiai	17619.3	2451.2	1911.3	26.3	8.1	27.9	105.9	2079.5	371.7
Užuolaidų laikikliai (metal.)	655.3	109.7	11.9	20.8	6.4	1.7	65.1	105.9	3.8
Užuolaidų laikikliai (plast.)	43	5.2	0.7	0.8	0.2	0	2.9	4.6	0.6
Skalbinių segtukai (mediniai)	12330.5	289.1	110.2	158.5	49.1	6.3	570.7	894.8	-605.7
Skalbinių segtukai (plast.)	114.8	6.9	2.4	1.7	0.5	0.1	5.1	9.8	-2.9
Dangteliai (metal.)	223.9	14.3	4.3	2	0.6	0.1	7.2	14.2	0.1
Galvaninis padengimas		499.8	84.6	54.5	16.9	10.5	196.5	363	136.8
Kita produkcija ir paslaugos		35.9	9.6	1.7	0.5	4.3	7.5	23.6	12.3
<i>Iš viso 2002 m.</i>		3412.1	2135	266.3	82.3	50.9	960.9	3495.4	-83.30

VĮ „Aksida“ nuostolingiausias gaminy yra skalbinių segtukai. Šiuos gaminius gamina žmonės su negalia.

Darbo sąnaudos yra labai didelės, gaminių užsakymų per 2005 metus nebuvo daug.

VĮ „Aksida“ gamybos savikainos struktūra pateikiama 3 lentelėje.

VĮ „Aksida“ gamybos savikainos struktūra 2004 – 2005 metai

Rodikliai	2004		2005	
	Lt	%	Lt	%
Tiesioginės gamybos išlaidos	2749	71.18	2484	71.05
Pagrindinės žaliavos	2224	57.59	2135	61.07
Tiesioginis darbo užmokestis	401	10.38	266	7.61
SODRA	124	3.21	83	2.37
Netiesioginės gamybos išlaidos	1113	28.82	1012	28.95
Pagalbinės žaliavos	26	0.67	51	1.46
Pagalbinių darbininkų darbo užmokestis	284	7.35	231	6.61
SODRA	88	2.28	71	2.03
Gamybinių įrengimų nusidėvėjimas	335	8.67	290	8.30
Netiesioginės paslaugos	178	4.61	203	5.81
Transporto, eksploatacinės sąnaudos	183	4.74	144	4.12
Vairuotojų komandiruočių išlaidos	19	0.49	22	0.63
Visa savikaina:	3862	100%	3496	100%

Gamybos sąnaudų didžiąją dalį sudaro žaliavos, darbo užmokestis ir gamybinių įrengimų nusidėvėjimas.

Rizikos veiksniai.

Pagrindiniai sunkumai, kurių gali kilti plėtojant gamybinę veiklą VĮ „Aksida“, yra susiję su galimu savikainos padidėjimu. Tai gali lemti :

- LR Įstatymuose numatytų lengvatų įmonėms, kuriose kuriamos darbo vietos žmonėms su negalia, panaikinimas arba sumažinimas;
- Žaliavų kainų padidėjimas.

Šiuo požiūriu rizika bus susijusi su numatomu gamybos pelningumo sumažėjimu.

Lietuvoje naujų konkurentų atsiradimas. Tačiau VĮ „Aksida“ turi sukaupusi ilgametę patirtį, turi gerą vardą, užtikrina gaminamos produkcijos kokybę.

Imonės finansinės būklės analizė.

VĮ „Aksida“ finansinės būklės analizė atlikta, panaudojus:

- 2002-2006 m. finansines ataskaitas;
- gaminamos produkcijos faktinių gamybos sąnaudų suvestines;
- duomenis apie produkcijos realizaciją pagal jos rūšis;
- kitą informaciją, pateiktą užsakovo arba surinktą darbo rengėjų įėjomis.

VĮ „Aksida“ turto ir nuosavybės charakteristika pateikta 4 lentelėje.

4 lentelė

VĮ „Aksida“ Balansas 2001-2005 m.

		2002 12 31	2003 12 31	2004 12 31	2005 12 31	2006 12 31
A.	<u>Ilgalaikis turtas</u>	2990825	2613626	2068677	1617964	1259600
I.	Formavimo savikaina					
II.	Nematerialus turtas		95000	123751	50001	
III.	Materialus turtas	2990825	2518626	1944926	1567963	1259600
III.1.	Žemė					
III.2.	Pastatai	383437	365973	287041	278975	269104
III.3.	Statiniai ir mašinos	2445340	2002014	1552100	1256980	955997
III.4.	Transporto priemonės	99859	83009	51391	23539	14463
III.5.	Kiti įrengimai ir įrankiai	60217	66671	54379	8467	20036
III.6.	Kitas materialusis turtas	1972	959	15	2	
III.7.	Nebaigta statyba ir išankstiniai apmokėjimai					
IV.	Ilgalaikis finansinis turtas					
V.	Po vienerių metų gautinos sumos					
B.	<u>Trumpalaikis turtas</u>	2385772	1989483	2087779	1539985	1331780
I.	Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	1699006	811073	780097	689737	530023
I.1.	Atsargos	1699006	811073	780097	689737	530023

I.2.	Nebaigtos vykdyti sutartys					
II.	Per vienerius metus gautinos sumos	580300	1127698	1200691	831507	692841
II.1.	Pirkėjų įsiskolinimas	520515	497285	1165532	807855	675596
II.2.	Kitos gautinos sumos	59785	630413	35159	23652	17245
III.	Investicijos ir terminuoti indėliai					
IV.	Gryni pinigai kasoje ir sąskaitoje	106466	50712	106991	18741	108916
C.	<u>Sukauptos (gautinos) pajamos ir ateinančio laikotarpio sąnaudos</u>	1136	1036	996	1015	872
	Turtas iš viso:	5377733	4604145	4157452	3158964	2592252
		2002 12 31	2003 12 31	2004 12 31	2005 12 31	2006 12 31
A.	<u>Kapitalas ir rezervai</u>	743329	564511	287390	-273790	-586974
I.	Kapitalas	456470	456470	456470	456470	456470
I.1.	Įstatinis (pasirašytasis)	456470	456470	456470	456470	456470
I.2.	Nepareikalautas įmokėti (-)					
II.	Akcijų priedai (nominalinės vertės perviršijimas)					
III.	Perkainojimo rezervas					
IV.	Rezervai	1526252	1461516	1324442	1137793	170905
IV.1.	Įstatymo numatyti	72390	72390	72390	72390	72390
IV.2.	Nepaskirstytini					
IV.3.	Paskirstytini	1453862	1389126	1252052	1065403	98515
V.	Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	-1239393	-1353475	-1493522	-1868053	-1214349
V.1.	Ataskaitinių metų	-1239393	-114082	-140047	-374531	-246296
V.2.	Ankstesnių metų		-1239393	-1353475	-1493522	-968053
V.3.	Įstatinio kapitalo suma mažinanti nuostolį					
B.	<u>Finansavimas (dotacijos ir subsidijos)</u>					
C.	<u>Atidėjimai ir atidėtieji mokesčiai</u>				0	0

D.	<i>Po vienerių metų mok. sumos ir ilgalaik. įsipareigojimai</i>	3745500	3218600	2974732	2819648	2992295
I.	Finansinės skolos	3745500	3218600	2974732	2819648	2760172
I.1.	Kreditinėms institucijoms	3745500	3218600	2974732	2819648	2760172
I.2.	Kitos					
II.	Prekybos skolos (skolos, susijusios su prekių pardavimu)				0	0
II.1.	Tiekėjams					
II.2.	Apmokėtini vekseliai					
III.	Avansu gautos sumos pagal pasirašytas sutartis					
IV.	Kitos mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareigojimai					232123
E.	<i>Per vienerius metus mokėt. sumos trumpal. Įsip.</i>	888904	821034	895330	613106	186931
I.	Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis					
II.	Finansinės skolos	480000	370000	0	0	0
II.1.	Kreditinėms institucijoms	480000	370000			
II.2.	Kitos					
III.	Prekybos skolos (skolos, susijusios su prekių pardavimu)	83558	284031	588271	374357	144506
III.1.	Tiekėjams	83558	284031	588271	374357	144506
III.2.	Apmokėtini vekseliai					
IV.	Avansu gautos sumos pagal pasirašytas sutartis	90524	1254			
V.	Mokesčiai, atlyginimai ir socialinis draudimas	187874	130757	181717	169503	41060
VI.	Kitos mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareigojimai	46948	34992	125342	69246	1365
F.	<i>Sukauptos sąnaudos ir ateinančio laikotarpio pajamos</i>					
	Savininkų nuosavybė ir įsipareigojimai iš viso:	5377733	4604145	4157452	3158964	2592252

VĮ „Aksida“ pajamų ir sąnaudų charakteristika pateikta 5 lentelėje.

5 lentelė

VĮ „Aksida“ pelno (nuostolio) ataskaita 2002-2006 m. (Lt)

	2002 12 31	2003 12 31	2004 12 31	2005 12 31	2006 12 31
Pardavimai ir paslaugos	2250436	3072675	3418501	3472127	3511326
Parduotų prekių ir atliktų darbų savikaina	3215093	4064564	4220193	3925952	3592036
<i>Bendrasis pelnas (nuostolis)</i>	-964657	-991889	-801692	-453825	-80710
Veiklos sąnaudos	354678	344705	448255	409061	444626
<i>Veiklos pelnas (nuostolis)</i>	-1319335	-1336594	-1249947	-862886	-525336
KITA VEIKLA	395212	486841	350662	312555	397472
Pajamos	395212	486841	454163	467405	508327
Sąnaudos			103501	154850	110855
<i>FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA</i>	-403143	557167	660952	95859	122752
Pajamos	93907	741645	1001044	383340	251013
Sąnaudos	497050	184478	340092	287481	128261
<i>Įprastinės veiklos pelnas (nuostolis)</i>	-1327266	-292586	-238333	-454472	-5112
Pagautė	99803	189590	106455	87515	
Netekimai	11930	11086	8169	7574	241184
<i>Ataskaitinio laikotarpio pelnas prieš apmokestinimą (nuostolis)</i>	-1239393	-114082	-140047	-374531	-246296
Pelno mokestis					
<i>Grynasis ataskaitinio laikotarpio pelnas (nuostolis)</i>	-1239393	-114082	-140047	-374531	-246296

Aukščiau išdėstyta medžiaga vienareikšmiškai apibrėžia bendrovės vystymosi kryptis, taip pat gresiančius pavojus, ir tai tampa nuolatinio įmonės vadovybės analizės objektu.

VĮ „Aksida“ 72 % pajamų gauna iš karūnkamščių gamybos cecho, 14 % - galvaninio dengimo cecho, o likusi gamybos dalis (apie 14%) susideda iš kitų gaminių.

Prekinė VĮ „Aksida“ produkcija 2003-2005 metais pateikiama 6 lentelėje.

6 lentelė

VĮ „Aksida“ prekinė produkcija pagal rūšis

Eil. Nr.	Produkcijos pavadinimas	Tūkst.vnt.			Tūkst.Lt		
		2003	2004	2005	2003	2004	2005
1	Mediniai skalbinių segtukai	13693,5	19649	12263,6	302	419	288,8
2	Plastmasiniai skalbinių segtukai	204,9	12,3	120,8	12,3	1,5	7,3
3	Užuolaidų laikikliai	1883,5	1079	659,8	278,7	181,7	107
4	Karūnkamščiai	178695,3	173585,7	183527,5	2544,5	2320,7	2475
5	Plastmasiniai užuolaidų laikikliai	102,6	12,3	43	12,3	1,5	5,2
6	Dangteliai	307,2	120,9	223,9	24,4	8,8	14,3
7	Kartoninės dėžutės	12,6	65,9	4,1	7,2	29,5	1,4
8	Kainų laikikliai	38,2	15,6	2	24,8	10,1	1,3
9	Pardavimai-galvaninis dengimas				248,3	467,3	511,7
	Iš viso				3454,5	3440,1	3412,00

Pardavimų strategija.

Viešoji įstaiga „Aksida“ pagamintą produkciją realizuoja pagal tiesiogines sutartis. Galvaninio apdirbimo ceche atliekamos paslaugos ir atsitiktiniams vartotojams.

Kainodaros strategija. Nustatant parduodamos produkcijos kainą įvertinama produkcijos savikaina ir stebima rinkos padėtis. Dėl padidėjusių gamybos apimčių pagamintos produkcijos savikaina netūrėtų viršyti pagamintos produkcijos rinkos kainų.

Reklama ir rėmimas.

Viešoji įstaiga „Aksida“ didžiąją dalį pagamintos produkcijos parduoda sudarant tiesioginius sandorius, todėl reklamai neskiriama labai daug lėšų.

Įmonė turi tinklapį internete su išsamia informacija apie gaminamą produkciją. <http://www1.omnitel.net/aksida/>. Numatoma tęsti palaikymo sutartį.

Kitai reklamai numatoma skirti kaip ir ankstesniais laikotarpiais apie 15 tūkst. Lt kas metai.

Patalpos ir įranka. Įmonės ilgalaikio materialaus turto struktūra pateikiama 7 lentelėje.

7 lentelė

Viešosios įstaigos „Aksida“ ilgalaikis materialus turtas 2005 12 31 (Lt)

<i>Ilgalaikis materialus turtas</i>	Pradinė vertė	Sukauptas nusidėvėjimas	Likutinė vertė
Materialus turtas	3935562.14	2675961.8	1259600.34
Pastatai	401489.47	132385.55	269103.92
Išnuomotas ilgalaikis turtas	1671.16	1653.00	18.16
Transporto priemonės	133503.30	119014.54	14488.76
Veikloje nenaudojamas turtas	29256.16	15893.06	13363.10
Mašinos ir įrengimai	3294126.79	2338129.88	955996.91
Inventorius ir įrankiai	75515.26	68885.77	6629.49

Detalus pastatų sąrašas, kurie nuosavybės teise priklauso VĮ „Aksida“ pateiktas 1 priede.

Karūnkamščių gamybos linija įsigyta pagal Lietuvos Respublikos Finansų Ministerijos paskolos sutartį Nr. 151 1996 m. birželio 27 d. gautas 11 000 000, 00 Austrijos šilingų. Ši įranga yra įkeista. Įkeisto už paskolą turto sąrašas pateikiamas 2 priede.

VĮ „Aksida“ ilgalaikio materialaus turto paskutiniiais finansiniais laikotarpiais neperkainavo ir neindeksavo. Turto vertinimas neatliktas.

Tiekėjai. Viešoji įstaiga „Aksida“ karūnkamščių gamybai reikalingas medžiagas perka Lietuvoje ir užsienyje. Pagrindiniai žaliavų ir paslaugų tiekėjai yra Lenkijos firma DGS, Šveicarijos firma P.E.C., UAB “Metalų ženklai”, UAB “Galvanta”, UAB “Metalų prekyba”.

Medieną skalbinių segtukų gamybai perkama Šiaulių ir Radviliškio miškų urėdijose.

Kartonas perkamas iš AB “Lietuvos tara” Klaipėdos filialo.

3.4. VŠĮ „AKSIDA“ strateginis planas ir planuojamos sąnaudos

Įmonės strategija restruktūrizavimo laikotarpiu. Šiuo metu įmonėje vykdomos gamybinės veiklos rūšys bus tęsiamos. Įmonės veiklos duomenys rodo, kad kai kurios gamybos kryptys išlaikė savo pelningumo rodiklius ar galimo didesnio pelningumo potencialą, tačiau kai kurios kitos gamybos kryptys liko nuostolingos.

VĮ „Aksida“ vadovybė išskiria šias pagrindines strategines veiklos nuostatas:

- aktyvi veikla Lietuvos, Baltijos, NVS rinkose tikslu išlaikyti turimus produkcijos pirkėjus ir didinti pardavimų apimtį;
- gamybinių kaštų mažinimas;
- 2007 m. vasario-birželio mėnesiais sumažinti įmonės darbuotojų skaičių nuo 97 žmonių iki 70 žmonių.
- ilgalaikio turto nusidėvėjimo (amortizacijos) sąnaudų koregavimas;
- veiklos sąnaudų analizavimas ir mažinimas.

Restruktūrizavimo metais kreditorinių įsipareigojimų dengimui numatoma skirti uždirbamą pelną, o nusidėvėjimo (amortizacijos) lėšas skirti investicijoms. Be šių investicijų įmonė prarastų konkurencines galimybes rinkose ir būtų priversta bankrutuoti.

Įmonės vadovybė neplanuoja restruktūrizavimo laikotarpiu skirti papildomas investicijas karūnkamščių cecho modernizavimui.

2007 metais galvaninio apdirbimo ceche numatomas proceso modernizavimas.

Galanterijos cechas šiuo metu gaminami mediniai skalbinių segtukai 70 mm. Metinė apyvarta 10-11 mln. Lt. Europos rinkose parduodami 72 mm mediniai skalbinių segtukai. Ištyrus rinką paaiškėjo, kad Baltijos šalyse niekas negamina 90 mm medinių skalbinių segtukų. Juos pradėjus gaminti per metus galima realizuoti už 1 mln. Lt. Norint praplėsti gaminių nomenklatūrą būtinos investicijos.

Siekiant mažinti gamybinę savikainą ir veiklos sąnaudas įmonėje rengiamas projektas viso administracinio pastato šildymo sistemos modernizavimui. VĮ „Aksida“ UAB Šiaulių energija už 1500 kv.m. administracinio pastato šildymą moka apie 6 tūkst. Lt. Per šildymo sezoną susidaro apie 42 tūkst. Lt 1 kv.m. šildymo sąnaudos yra apie 4,5-5 Lt. Įmonei priėmus sprendimą pereiti prie autonominio dujinio šildymo, kurio įrengimas kainuotų apie 50-60 tūkst. Lt ir atsipirktų per 3 metus. Vėlesniais metais būtų gaunama energetinių išlaidų ekonomija. Autonominio šildymo sistemos rekonstrukcijos planas bus paruoštas per 2-3 metus ir tik tuomet bus priimtas sprendimas dėl jo įgyvendinimo.

Investicijų poreikis VĮ „Aksida“ restruktūrizavimo plano vykdymo laikotarpiu pateikiamas 8 lentelėje.

VI „Aksida“ investicijos į ilgalaikį turtą (tūkst. Lt)

Investicijos	2007	2008	2009	2010
Karūnkamščių cechas				
Galanterijos cechas	8			
Kartonažo cechas				
Plastmasės cechas				
Galvaninis cechas	44.5	8		
Transporto cechas	5	5		
Administracija				60
Viso:	57.5	13	0	60

Pajamos. Pardavimų kainos įvertintos pagal 2006 m. 12 mėnesių bendrovės veiklos faktinius duomenis. Bei 2006 metams pasirašytas produkcijos pardavimo sutartis. Pasiiektas pardavimų lygis 2007 - 2008 m. numatomas išlaikyti ir vėlesniais restruktūrizavimo laikotarpiais.

Karūnkamščių pardavimo kainos pagal 2006 metams pasirašytas sutartis (1000 vnt.):

- „auksiniai“ ir juodi 3,30 EUR,
- vienos spalvos 3,40 EUR,
- dviejų spalvų 3,50 EUR.

Kitų VI „Aksida“ gaminių kainos, pagal pasirašytas sutartis 2006 metams pateikiama 9 lentelėje.

9 lentelė

VI „Aksida“ pagamintos produkcijos pardavimo kainos

Eil. Nr.	Pavadinimas	Mat.vnt.	Kaina be PVM, Lt	Pardavimo kaina su PVM, Lt
1	Elektros laidų laikikliai	Vnt.	0.01	0.01
2	Gofruoti segtukai plaukams	Vnt.	0.06	0.07
3	Kainų stovėlis	Vnt.	0.65	0.77
4	Kartoninės dėžutės	Vnt.	0.62	0.73
5	Kojinių laikikliai	Vnt.	0.06	0.07
6	Laikikliai užuolaidoms	kompl.	1.47	1.74

7	Laikikliai užuolaidoms	Vnt.	0.16	0.19
8	Mediniai segtukai skalbiniams	vnt.	0.04	0.05
9	Mediniai segtukai skalbiniams	kompl.	1.2	1.42
10	Mediniai segtukai skalbiniams (kompl.16 vnt)	kompl.	0.57	0.67
11	Mediniai segtukai skalbiniams (kompl.20 vnt)	kompl.	0.7225	0.85
12	Mediniai segtukai skalbiniams (kompl.24 vnt)	kompl.	0.88245	1.04
13	Odinė rūbų pakabėlė	Vnt.	0.05	0.06
14	Papuošalai plaukams	Vnt.	0.04	0.05
15	Plastmasiniai segtukai skalbiniams	kompl.	1.3	1.53
16	Plastmasiniai segtukai skalbiniams	Vnt.	0.06	0.07
17	Polietileniniai dangteliai	Vnt.	0.13	0.15
18	Ženklių ruošiniai (nesurinkti)	Vnt.	0.12	0.14
19	Ženklių ruošiniai (surinkti)	Vnt.	0.17	0.20
20	Žiogeliai Nr.1, Nr.2, Nr.3	Vnt.	0.02	0.02

Planuojamos sąnaudos. Įvertinant sąnaudas atsižvelgta į tai, kad 2007 m. vasario - birželio mėn. planuojamas vidutinis sąrašinis darbuotojų skaičius - 70 žmonių ir šį skaičių išlaikyti vėlesniais gamybos laikotarpiais. Planuojama atleidžiamies iš darbo darbuotojams išmokėti 18,0 tūkst. Lt išeitinių pašalpų ir kompensacijų už nepanaudotas atostogas. Gamybos išlaidos skaičiuotos pagal 2006 m. 12 mėn. žaliavų ir energetinių išteklių kainas.

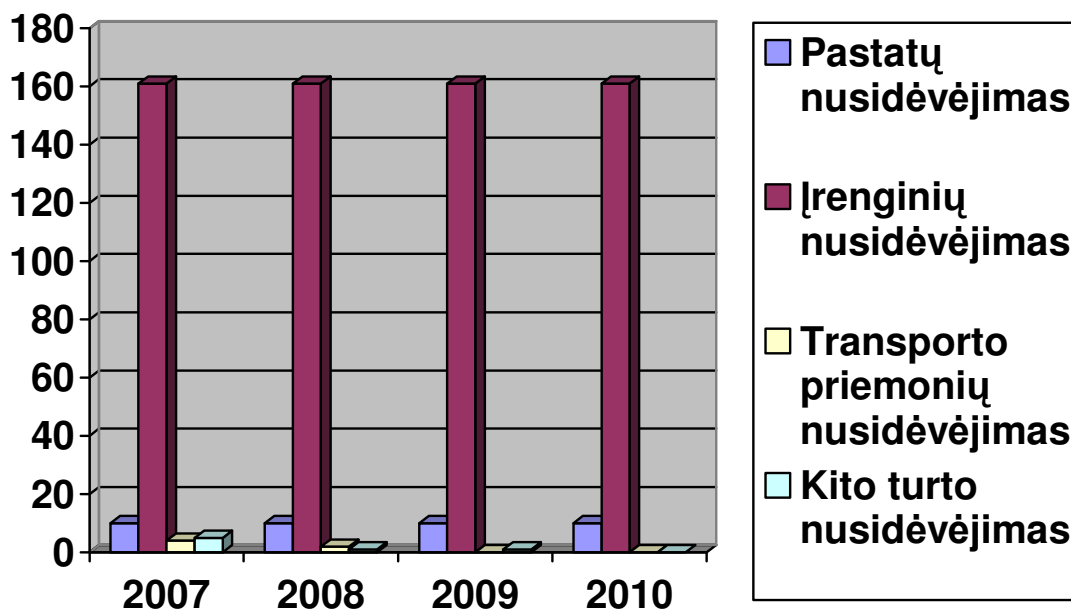
Planuojamas darbo užmokestis ir darbuotojų skaičius pateikti 10 lentelėje.

10 lentelė

VĮ „Aksida“ darbo užmokestis ir darbuotojų skaičius

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
SODRA tūkst. Lt	275,6	214,6	201,5	201,5	204,6	207,7
Garantinio fondo įmokos tūkst.Lt	0,3	1,4	1,3	1,3	1,32	1,34
Darbo užmokesčio fondas (netto) tūkst.Lt	888,9	703,6	650,0	650,0	660,0	670,0
Darbuotojų skaičius	112	97	87	87	87	87
t.sk. invalidai	62	53	44	44	44	44
Vidutinis mėnesio darbo užmokestis, Lt	561,2	578,4	580	580	585	590

Nusidėvėjimas. Metinės planuojamos nusidėvėjimo (amortizacijos) sumos pateiktos 5 pav.

5 pav. VĮ „Aksida“ ilgalaikio turto nusidėvėjimo sąnaudos tūkst.Lt

VI „AKSIDA“ Prognoziniai balansai ir pinigų srautų ataskaitos 2007-2010 metams. Finansinėse ataskaitose projektas yra išskirtas iš kitų galimų veiksmų, kurie turės įtakos verslui, todėl trečiųjų ir vėlesnių metų bendrovės balansas, ekonominiai rodikliai bei kiti duomenys gali būti ne visai tikslūs.

Sąlygiškai bendrovės finansinių metų pradžia laikoma 2007 m. sausio 1 diena.

Prognozuojant pardavimą laikytasi tokių prielaidų:

- Pagamintos produkcijos kainos bus tokios pat, pardavimų apimtys augimas 5 % per metus.

Prognozuojant laikytasi tokių prielaidų:

- veiklos sąnaudos brangs 6 % per metus,
- kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo mokestis 0,48 % apmokestinamųjų pajamų;
- įmonė nuo pelno mokesčio atleista visais restruktūrizavimo plano vykdymo metais,
- restruktūrizavimo laikotarpiu įmonė nemoka nekilnojamojo turto ir žemės nuomos mokesčio,
- VĮ „Aksida“ moka 50 % priskaityto nuo darbo užmokesčio soc. draudimo įmokų,
- įmonei kompensuojama 50 % elektros energijos kainos,
- galioja LR PVM įstatymo nuostatos dėl dirbančių žmonių su negalia,
- pradiniai duomenys prognoziniams balansams paimti iš 2006 m. VĮ „Aksida“ balanso.

- prognozuojant balansą už 2007 m. materialusis ilgalaikis turtas sumažintas metams tenkančia ilgalaikio materialaus turto nusidėvėjimo suma bei padidintas plane numatyta investicijų suma 58 tūkst. Lt,
- 2007 m. pasikeitimus įmonės ilgalaikių ir trumpalaikių išipareigojimų sudėtyje apsprendė kreditorinių reikalavimų nurašymai.

Prognoziniai balansai, pelno (nuostolio) ir pinigų srautų ataskaitos pateikiamos 11-13 lentelėse.

11 lentelė

VI „Aksida“ prognozinis balansas 2007-2010 metai (tūkst.Lt)

	2006	2007	2008	2009	2010
Pastato likutinė vertė	269	259	249	239	289
Įrangos likutinė vertė	956	853	705	544	383
Transporto priemonės	14	10	8	8	8
Kitas turtas	20	15	14	13	13
Ilgalaikis turtas viso:	1259	1137	976	804	693
Atsargos	530	550	590	620	645
Debitoriai	676	705	750	780	820
Kitos skolos	17	19	20	21	21
Pinigai	109	353	502	708	877
Ateinančio laikotarpio sąn.	1	1	1	1	1
Trumpalaikis turtas viso:	1332	1627	1862	2129	2363
Aktyvai viso:	2592	2765	2839	2934	3057

Savininkų įnašai	456	456	456	456	456
Rezervai	171	171	171	171	171
Veiklos rezultatas	-1214	1881	1969	2051	2128
Ataskaitinio laikotarpio		3095	88	82	77
Ankstesnio laikotarpio		-1214	1881	1969	2051
Savininkų nuosavybė:	-587	2508	2596	2678	2755
Ilgalaikės skolos	2992		0	0	0

Ilgalaikės skolos viso:	2992	0	0	0	0
Finansinės skolos					
Skolos tiekėjams	145	180	158	163	200
Skolos biudžetui		20	22	24	26
Skolos darbuotojams	27	42	46	51	56
Skolos SODRAI	14	14	16	17	19
Kitos skolos	1	1	1	1	1
Trumpalaikės skolos:	187	257	243	256	302
Pasyvai viso:	2592	2765	2839	2934	3057

12 lentelė

VĮ „Aksida“ prognozinė pelno (nuostolio) ataskaita 2007 – 2010 m. (tūkst.Lt)

IPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIS)	101	88	82	77
Pardavimai ir paslaugos	3686	3871	4064	4267
PAGAUTĖ (ypatingasis pelnas)	2994			
Parduotų prekių ir paslaugų savikaina	3369	3537	3714	3900
NETEKIMAI (ypatingieji praradimai)				
BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	317	334	350	367
ATASKAITINIŲ METŲ PELNAS PRIEŠ APMOKESTINIMĄ (NUOSTOLIS)	3095	88	82	77
PENKMOKEŠTIS	24			
GRYNASIS ATASKAITINIŲ METŲ PELNAS PASKIRSTYmui	3095	88	82	77
KITA VEIKLA	20	10	10	10
<i>Pajamos</i>	<i>120</i>	<i>120</i>	<i>120</i>	<i>120</i>
<i>Sąnaudos</i>	<i>100</i>	<i>110</i>	<i>110</i>	<i>110</i>
FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	100	100	100	100
<i>Pajamos</i>	<i>250</i>	<i>250</i>	<i>250</i>	<i>250</i>
<i>Sąnaudos</i>	<i>150</i>	<i>150</i>	<i>150</i>	<i>150</i>

13
lentelė
VĮ

„Aksida“ prognozinė pinigų srautų ataskaita 2007–2010 metai (tūkst.Lt)

	2007	2008	2009	2010
Pinigų srautai iš įmonės veiklos				
Grynasis pelnas (nuostolis)	3095	88	82	77
Nusidėvėjimo ir amortizacijos sąnaudos	180	174	172	171
Ilgalaikio turto perleidimo netekimai (pagautė)				
Atsargų(žalaiavų) sumažėjimas (padidėjimas)	-20	-40	-30	-25
Pirkėjų išsiskolinimo sumažėjimas (padidėjimas)	-29	-45	-30	-40
Gautinų sumų sumažėjimas (padidėjimas)	-2	-1	-1	0
Ateinančio laikotarpio sąnaudų sumažėjimas (padidėjimas)	0	0	0	0
Išsiskolinimo tiekėjams padidėjimas (sumažėjimas)	35	-22	5	37
Įvairių įmonės skolų padidėjimas (sumažėjimas)	0	0	0	0
Išsiskolinimo biudžetui padidėjimas (sumažėjimas)	20	2	2	2
Išsiskolinimo darbuotojams padidėjimas (sumažėjimas)	15	4	5	5
Išsiskolinimo SODRAI padidėjimas (sumažėjimas)	0	2	1	2
Išankstinių apmokėjimų sumažėjimas (padidėjimas)				
Grynieji pinigų srautai iš įmonės veiklos +/-	3294	162	206	229
Pinigų srautai iš investicinės veiklos				
Iš ilgalaikio turto perleidimo (išsigijimo)	-58	-13		-60
Iš investicijų perleidimo (išsigijimo)				
Grynieji pinigų srautai iš investicinės veiklos +/-	-58	-13	0	-60
Pinigų srautai iš finansinės veiklos				
Paprastųjų ir privilegijuotųjų akcijų išleidimas				

Savų akcijų supirkimas (-)				
Rezervai				
Išperkamosios nuomos įsipareigojimų apmokėjimai (-)				
Skolų bankui padidėjimas (sumažėjimas)	0	0	0	0
Kreditorinio reikalavimo nurašymas	-2992			
Grynieji pinigų srautai iš finansinės veiklos +/(-)	-2992	0	0	0
Pinigų srautai iš ypatingosios veiklos				
Pinigų srautų iš ypatingosios veiklos padidėjimas (sumažėjimas)				
Grynieji pinigų srautai iš ypatingosios veiklos +/(-)	0	0	0	0
Grynujų pinigų srautų padidėjimas (sumažėjimas)	244	149	206	169
Pinigai laikotarpio pradžioje	109	353	502	708
Pinigai laikotarpio pabaigoje	353	502	708	877

Kaip matyti iš prognozinio balansų įmonės mokumo, likvidumo ir kapitalo pakankamumo rodikliai pagal priimtus vertinimo kriterijus yra teigiami. Tai bus pasiekta tik su sąlyga, jei įmonė įvykdys strateginiame plane numatytus uždavinius – uždirbs planuotas pelno sumas, vykdys investicinius įsipareigojimus, didins apyvartines lėšas ir t.t.

Prognozuojami ekonominiai VĮ „Aksida“ rodikliai pateikiami 14 lentelėje.

14 lentelė

Prognoziniai VĮ „Aksida“ ekonominiai rodikliai

Laikotarpis	2006	2007	2008	2009	2010
Rodikliai					
Likvidumo rodikliai					

Bendrasis padengimo koeficientas	7.12	6.3	7.7	8.3	7.8
Skubaus padengimo koeficientas	0.58	1.4	2.1	2.8	2.9
Grynojo apyvartinio kapitalo santykis su turtu	0.44	0.50	0.57	0.64	0.67
Pelningumo rodikliai					
Bendrasis pelningumas %	-2.31	8.60	8.63	8.61	8.60
Veiklos pelningumas %	-14.98	-0.52	-0.57	-0.69	-0.77
Grynasis pelningumas %	-7.01	83.97	2.27	2.02	1.80
Turto grąža	-0.03	0.11	0.12	0.12	0.12
Nuosavybės grąža	0.14	0.13	0.13	0.13	0.13
Finansų struktūros rodikliai					
Skolos ir nuosavybės santykis	-5.42	0.10	0.09	0.10	0.11
Nuosavybės multiplikatorius	-4.42	1.10	1.09	1.10	1.11
Skolos koeficientas	1.23	0.09	0.09	0.09	0.10
Apyvartumas					
Atsargų apyvartumas	6.36	6.13	5.99	5.99	6.05
Atsargų apyvartumas dienomis	57.42	59.59	60.88	60.93	60.37
Skolų apyvartumas	5.19	5.23	5.16	5.21	5.20
Skolų apyvartumas dienomis	70.28	69.81	70.72	70.05	70.14
Grynojo apyvartinio kapitalo apyvartumas	3.07	2.69	2.39	2.17	2.07
Turto apyvartumas	1.35	1.33	1.36	1.39	1.40

VŠĮ „AKSIDA“ KREDITORIŲ ĮSIPAREIGOJIMŲ VYKDYMO GALIMYBĖS.

Įmonės vadovybės nuomone, objektyviai įvertinus įmonės galimybes generuoti lėšas ir pagal tai suformavus kreditorių reikalavimus, po keturių restruktūrizavimo metų pavyks pasiekti tikslą – atstatyti ilgalaikį įmonės mokumą, o iki 2009 m. padengti atitinkamai sumažintus kreditorių reikalavimus.

Kreditoriniai reikalavimai iš įmonės lėšų tenkinami įstatymo numatyta tvarka.

Kreditorių prašoma patvirtinti šias nuolaidas ir iki 2006 metų gruodžio 31 dienos :

1. LR Finansų ministerija, atstovaujama AB Turto banko – atsisako 167261,61 Lt delspinigių ir baudų . Bei 2760173,39 Lt pagrindinės skolos.

2. Šiaulių a. VMI atsisako 9510,80 Lt delspinigių ir baudų. Bei 43668,00 Lt išskolinimo mokesčių.
3. VSDF Šiaulių sk. atsisakė priskaitytų iki restruktūrizavimo bylos iškėlimo VĮ „Aksida“ priskaitytų delspinigių 259,68 Lt.
4. Šiaulių teritorinė muitinė atsisako – 13361,00 Lt delspinigių.

Iš viso planuojama, kad per pirmuosius VĮ „Aksida“ restruktūrizavimo metus kreditoriai atsisakys 2994233,48 Lt skolos. (Tame skaičiuje 2803840,39 Lt pagrindinės skolos ir 190393,09 Lt delspinigių).

Planuojamas VĮ „Aksida“ skolų grąžinimo grafikas pateiktas 15 lentelė.

15 lentelė

VĮ „Aksida“ kreditorių sąrašas ir skolų grąžinimo grafikas 2006-2009 metai

Eil. Nr.	Pavadinimas	<i>Teismo patvirtinti 2006 11 26 dienos</i>			<i>Skolų grąžinimas</i>					<i>Likutis</i>
		<i>Skolos suma viso Lt</i>	<i>Skolos suma Lt etapas</i>	<i>Baudos ir delspinigia Lt I, Lt II etapas</i>	1 metai		2 metai	3 metai	4 metai	
					<i>Atsisakyta</i>	<i>Sumokėti</i>	<i>Sumokėti</i>	<i>Sumokėti</i>	<i>Sumokėti</i>	
	<i>Iškaito turėtojas</i>									
1	Turto bankas	2927434.00	2760172.39	167261.61	2927434.00					0.00
	<i>Pirmos eilės kreditoriai</i>									
2	Darbuotojai		0.00							
	<i>Antros eilės kreditoriai</i>									
3	VMI Šiaulių sk.	53178.80	43668.00	9510.80	53178.80					0.00
4	VSDFV Šiaulių sk.	259.68		259.68	259.68					0.00
5	Muitinė	13361.00		13361.00	13361.00					0.00
6	Kiti juridiniai asmenys	66808.82	66808.82			66808.82				0.00
	Viso:	3061042.30	2870649.21	190393.09	2994233.480	66808.820	0	0	0	

Turtas, reikalingas įmonės ūkiniai komerciniai veiksmai. Restruktūrizavimo metu įmonė nenumato parduoti įkeisto turto, kadangi 72 % visų VĮ „Aksida“ gaunamų pajamų iš karūnkamščių pardavimo.

Turtas numatomas parduoti restruktūrizavimo laikotarpiu. Įmonės restruktūrizavimo laikotarpiu įmonėje gali atsirasti ilgalaikio materialus turto, kuris bus nereikalingas ūkinei komercinei ar aptarnavimo veiklai. Sprendimą dėl veiklai nereikalingo turto pardavimo priima kreditorių komitetas administracijos vadovo teikimu.

Atlikus VĮ „Aksida“ nuosavybės teise priklausančio ilgalaikio materialaus turto analizę, sudarytas sąrašas turto, kuris nebus reikalingas įmonės veikloje. Restruktūrizavimo laikotarpiu numatomo parduoti nereikalingo ūkinei komercinei veiklai turto sąrašas pateikiamas 4 priede.

Turto pardavimo tvarka, gautų pajamų naudojo paskirtis. Turta parduoda restruktūrizuojama įmonė. Turto rinkos kaina nustatoma direktoriaus teikimu kreditorių komiteto posėdyje. Pardavus turta, sprendimą kur panaudoti gautas lėšas priima kreditorių komitetas.

Perkainuojamas ir nurašomas turtas. Restruktūrizavimo laikotarpiu ilgalaikis materialus turtas nenumatomas perkainuoti. Nurašyti nenaudojamą gamybinėje veikloje įmonė gali tik pilnai nudėvėtą. Nenudėvėto turto nurašymas galimas tik pritarus kreditorių komitetui.

Numatomų gauti naujų kreditų dydis ir sąlygos bei kreditavimo sutarčių įvykdymo užtikrinimo būdai. Išanalizavus VĮ „Aksida“ įmonės pinigų srautų ataskaitas už 2002 – 2006 metus matoma, kad įmonė birželio rugsėjo mėn. dėl išaugusių gamybos apimčių karūnkamščių ceche žaliavų įsigyjimui trūksta apyvartinių lėšų. Todėl sudaromos trumpalaikės overdrafto sutartys su AB “Šiaulių bankas”. Toks trumpalaikis kreditavimas įmonei yra labai palankus, nereikia įkeisti turto, nedidelės palūkanos. 2005 metais įmonė naudojosi iki 90 000 Lt overdraftu su 10,5 % metinių palūkanų. 2006 metais overdrafto suma iki 80000 Lt. Metinės palūkanos 8 %.

Restruktūrizavimo metu, VĮ „Aksida“ numatoma naudotis AB “Šiaulių bankas” paslaugomis ir vasaros laikotarpiu imti trumpalaikes paskolas (overdraftą) žaliavų įsigyjimui. Overdrafto suma iki 90 000 Lt, metinės palūkanos 8 % už naudojimąsi overdraftu.

Būsimos kreditorių nuolaidos restruktūrizuojamai įmonei, jos restruktūrizavimo laikotarpiu.

Pagal LR ĮRĮ turi būti laikomasi kreditorinių reikalavimų tenkinimo eilės ir tvarkos:

1) įkeitimu ir (ar) hipoteka užtikrinti kreditoriaus reikalavimai (be palūkanų ir netesybų) tenkinami pirmiausia iš lėšų, gautų pardavus įkeistą įmonės turta. Jei lėšų, gautų pardavus įkeistą turta, nepakanka, likusi kreditorių reikalavimų suma tenkinama antrąja eile;

2) pirmąją eilę tenkinami darbuotojų reikalavimai, susiję su darbo santykiais, reikalavimai atlyginti žalą dėl suluošinimo ar kitokio kūno sužalojimo, susirgimo profesine liga arba dėl mirties nuo nelaimingo atsitikimo darbe, asmenų reikalavimai apmokėti už perdirbti supirktą žemės ūkio produkciją;

3) antrąją eilę tenkinami reikalavimai dėl privalomųjų įmokų (įskaitant fizinių asmenų pajamų mokesčių) bei paskolų, kurios suteiktos valstybės vardu ar su valstybės garantija, taip pat visi likę kreditorių reikalavimai.

Kreditorių reikalavimus numatoma tenkinti dviem etapais. Pirmajame etape pagal šio straipsnio nustatytą eilę tenkinami kreditorių reikalavimai be priskaičiuotų palūkanų ir netesybų, o antrajame etape pagal tą pačią eilę tenkinama likusi kreditorių reikalavimų dalis (palūkanos ir netesybos).

Kreditų grupės. Šiaulių apygardos teismas 2006 m. sausio 30 dieną nutartimi patvirtino VĮ „Aksida“ pateiktus kreditorinius reikalavimus restruktūrizavimo bylos iškelimo dienai. LR Įmonių restruktūrizavimo įstatymo 21 str. 3 dalyje numatyta galimybė kreditoriams balsuoti grupėmis. VĮ „Aksida“ yra tik penki kreditoriai, todėl kreditorių grupės nesudarytos.

Turtiniai reikalavimai įmonei bei įmonės reikalavimai kitiems juridiniams asmenims, pareikšti civilinėse bylose. VĮ „Aksida“ restruktūrizavimo bylos iškelimo dieną nebuvo pareikšta reikalavimų civilinėse bylose. Nebaigtų nagrinėti civilinių bylų, kuriose pareikšti reikalavimai kitiems juridiniams asmenims VĮ „Aksida“ nėra.

Darbuotojų numatomų atleisti dėl įmonės gamybos ar darbo organizavimo pakeitimų skaičius.

Restruktūrizavimo laikotarpiu, dėl įmonės ūkinės komercinės veiklos pakeitimų numatomų atleisti darbuotojų skaičius administracijos vadovo teikimu tvirtinamas kreditorių komiteto posėdyje.

Restruktūrizavimo proceso metu susidariusių nenumatytų nuostolių dengimo tvarka.

Restruktūrizavimo proceso metu nenumatyti nuostoliai numatomi dengti iš įmonės ūkinės komercinės veiklos uždirbto pelno.

Restruktūrizavimo ataskaitų teikimo kreditoriams, įmonės valdymo organams, savininkui, investuotojams ir kreditorių komitetui tvarka.

Numatoma, kad įmonės administracijos vadovas teiks veiklos ataskaitas kreditorių komitetui kas ketvirtį iki sekančio mėnesio dešimtos dienos.

Taip pat bus teikiamos ataskaitos Įmonių Bankroto departamentui prie LR Ūkio ministerijos apie restruktūrizavimo proceso rezultatus patvirtintos LR Ūkio ministro 2001 07 30 įsakymu Nr. 241.

Įmonės administracijos vadovo ir kitų įmonės valdymo organų kompetencijos apribojimai, susiję su įmonės restruktūrizavimo vykdymu.

Restruktūrizavimo strategiją įgyvendina, disponuoja visu

įmonei nuosavybės ar patikėjimo teise priklausančiu turtu ir įmonės ūkinei veiklai vadovauja įmonės valdymo organai pagal savo kompetenciją, nustatytą įmonės įstatuose ir kituose įmonės veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose.

Įmonės valdymo organų veiklą restruktūrizavimo laikotarpiu prižiūri teismo paskirtas restruktūrizavimo administratorius.

Restruktūrizavimo laikotarpiu be teismo leidimo restruktūrizuojama įmonė negali:

- parduoti įmonę arba jos dalį, ilgalaikį turtą ar turtines teises;
- perduoti įmonę arba jos dalį, ilgalaikį turtą ar turtines teises nuosavybėn, ar naudotis įmonės turtu neatlygintinai;
- suteikti garantijas, laiduoti, įkeisti ar kitais būdais užtikrinti prievolių įvykdymą.

VŠĮ „AKSIDA“ žmoniškųjų ir materialinių resursu etnografinio tyrimo rezultatai. 1953 metais Petro Žalio ir Juliaus Balčiaus suburti aklieji ėmėsi gaminti fanerinę tarą „Elnio“ kombinatui. Tai buvo Lietuvos aklųjų draugijos Panevėžio gamybinio mokymo kombinato Šiaulių filialo darbo pradžia. Savarankiška įmonė buvo įsteigta 1956 metais (Iš Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos istorijos).

1960 metais naujose moderniose patalpose įsikuria 132 dirbantieji. Įrengiamos mechaninės dirbtuvės, plečiamas išleidžiamos produkcijos asortimentas. Veikia meno saviveiklos kolektyvas. Statomi gyvenamieji butai įmonės dirbantiesiems. 1965 metais savo veiklą pradeda Lietuvos aklųjų draugijos Kultūros namai. 1971 metais statomi pirmieji nameliai kombinato poilsiavietėje prie Bridvaišio ežero (Tytuvėnuose). Prie kombinato atidaroma parduotuvė, veikia vyrų ir moterų kirpyklos, avalinės remonto dirbtuvė, vaistinė (Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos Šiaulių įmonės metraštis).

Įmonėje buvo gaminami karūnkamščiai, užuolaidų laikikliai, žiogeliai, segtukai plaukams, tinkleliai dviračiams, kojinių laikikliai. Gerinant darbo sąlygas, mechanizuojant sunkų rankų darbą bendradarbiauta su mokslo įstaigomis, mokslininkais.

Įmonėje buvo įrengtas 15 kabinetų medicinos punktas su hidroterapijos, gydomojo masažo, relaksacijos, gydamosios gimnastikos, fizioterapijos kabinetais; veikė sveikatingumo salė.

1983 metais kombinate dirbo 979 žmonės. Darbu buvo aprūpinti aklieji, gyvenantys Raseinių, Tauragės, Kelmės, Radviliškio, Mažeikių, Akmenės, Joniškio, Pakruojo, Skuodo ir Šiaulių rajonuose. Darbas pristatomas į namus 452 žmonėms (LASS Šiaulių įmonės personalo skyriaus duomenys).

Buvo rūpinamasi dirbančiųjų užimtumu: vieni rinkosi dainą, šokį, rankdarbius, kiti tiftotechnikos ratelyje tam tikrais įrengimais priversdavo prabilti metalą, molį, medį, dar kiti sportavo.

Plėtėsi mikrorajono infrastruktūra: augo daugiabučiai gyvenamieji namai, įrengiama poilsio zona su dekoratyviniais baseiniais ir želdiniais, sporto bei žaidimo aikštelės, statomas vaikų darželis, įrengtos orientacinės tvorelės. Plėtėsi ir Bridvaišio ežero poilsiavietė.

Pradėjus veikti rinkos ekonominėms sąlygoms, kombinatas, kuriame dirbo regėjimo negalią turintys asmenys, negalėjo išlaikyti augančios konkurencijos, nebeliko pelno, Lietuvos aklųjų sąjunga nebeturėjo pakankamai lėšų paramai. Sunyko ilgai kurta socialinė bazė. Šiuo metu dar veikia Šiaulių miesto savivaldybės remiami Aklųjų Kultūros namai, nedidelis medicinos punktas, vaistinė, aklųjų biblioteka. Rūpinamasi aklųjų socialiniais reikalais: atstovaujama miesto savivaldybėje, rūpinamasi aklųjų masažuotojų ir kt. įdarbinimu, parūpinama tiflotechnika, organizuojamos pažintinės ekskursijos, prižiūrima ir atnaujinama mikrorajono aplinka (atstatomos orientacinės tvorelės, ant miesto autobusų įrengiami spalvoti numeriai, kuriuos geriau mato regėjimo negalią turintys asmenys). Rūpinamasi aklųjų ir silpnaregių dvasine bei socialine reabilitacija. Lankomi ir įtraukiami į draugijos veiklą naujai apakusieji suaugusieji ir vaikai. Rūpinamasi jų mokymu, profesiniu orientavimu, nukreipimu mokytis į specializuotas mokymo įstaigas. Socialinės tarnybos veiklą finansuoja Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga, papildomos lėšos pritraukiamos rašant programas, ieškant papildomų rėmėjų. Dirbti padeda savanoriai iš pačių aklųjų ir silpnaregių draugijos bei sveikieji. Šiuo metu draugijoje yra 526 nariai iš Šiaulių miesto ir Šiaulių rajono.

Savo veikla įmonė siekia šių tikslų: įdarbinat LR Socialinių įmonių įstatyme nurodytoms tikslinėms grupėms priklausančius asmenis, praradusius profesinį ir bendrąjį darbingumą, ekonomiškai neaktyvius, negalinčius lygiomis sąlygomis konkuruoti darbo rinkoje, skatinti šių asmenų grįžimą į darbo rinką, jų socialinę integraciją bei mažinti socialinę atskirtį. Išsaugoti turimas ir kurti naujas darbo vietas regėjimo ir kitų fizinių negalių žmonėms. Įrengti darbo vietas ir pritaikyti aplinką, atsižvelgiant į neįgaliųjų fizinius sutrikimus bei darbingumo laipsnį. Organizuoti socialinės – gamybinės reabilitacijos užsiėmimus neįgaliesiems ir teikti jiems psichologinę pagalbą. Teikti specialiąsias ir bendrąsias socialines paslaugas neįgaliesiems. Integruoti neįgaliuosius į visuomenę ir sudaryti sąlygas jų pilnaverčiam gyvenimui.

Šiuo metu darbo rinkoje vykstantys pokyčiai yra vieni iš pačių sudėtingiausių ir dinamiškiausių visoje visuomeninių santykių sistemoje, kadangi jie tiesiogiai atspindi pasikeitimus šalies ekonomikoje ir politikoje. Dažnai besikeičianti ekonominė situacija neigiamai atsiliepia neįgaliųjų sveikatai, jų socialiniam gyvenimui. Valstybės pareiga – formuoti ir įgyvendinti valstybinę socialinės apsaugos ir užimtumo politiką, o neįgaliųjų – rasti savo vietą joje. Išanalizavus jų problemas darbo rinkoje, galime daryti išvadas – problemos yra išorinės ir vidinės.

Išorinės problemos:

- Lietuvos Respublikos įstatymai ir nutarimai neužtikrina neįgalių asmenų teisių ir socialinių garantijų. Teritorinės darbo biržos neorganizuoja specialių užimtumo programų neįgaliesiems bei neteikia reikalingų paslaugų.
- Nėra darbdavių skatinimo sistemos, priimant į darbą neįgaliuosius.

- Rinkos ekonomikos sąlygomis neįgaliųjų socialinėms įmonėms nėra lanksčios lengvatų sistemos, joms sunku konkuruoti vienodomis sąlygomis su pelno siekiančiomis įmonėmis, kuriose dirba sveikieji.
- Nepakankamas neįgaliųjų organizacijų (NVO) finansavimas stabdo jų veiklos organizavimą, o tuo pačiu pagalbą neįgaliesiems.
- Nepakankamas vyriausybinių institucijų bendradarbiavimas su neįgaliųjų organizacijomis (NVO).
- Nepakankama neįgaliųjų profesinės reabilitacijos sistema, nėra tęstinumo.
- Kompensacinės technikos trūkumas.
- Trūksta šeimos paramos centrų neįgaliesiems.
- Švietimo ir mokymo įstaigos nesuteikia reikalingų paslaugų neįgaliesiems, kad jie galėtų įgyti išsilavinimą nemokamai, nes dėl gaunamų mažų invalidumo pensijų neįgalieji, neturintys darbo, negali susimokėti už mokslo paslaugas.

Vidinės problemos:

- Neįgalieji dėl nedarbo problemos negali būti nepriklausomi ir jaustis naudingi, užsitikrinti pasitikėjimą savimi ir pasiekti socialinį pripažinimą.
- Asmenys su negalia nėra pakankami skatinami siekti išsilavinimo, kad galėtų tapti visaverčiais visuomenės nariais.
- Neįgalieji dėl nepasitikėjimo savimi aktyviai neieško darbo sveikųjų visuomenėje, dauguma jų pageidauja dirbti neįgaliųjų sistemoje.
- Neįgalus asmuo turi rimtai įvertinti ir apsvarstyti įsidarbinimo galimybes, prieš pasirenkant profesiją.
- Visuomenė nėra pakankamai informuojama apie neįgaliųjų socialines problemas ir pasiekimus.

Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos Šiaulių įmonėje 2004 metais 106 asmenys iš kurių – 56 turintys negalią. Įmonė buvo ant bankroto ribos.

Įmonės žlugimo priežastys

(remiantis LASS Šiaulių įmonės direktoriaus interviu duomenimis):

- Konkurencija rinkos ekonomikos sąlygomis.
- Lengvatų sistema tapo neefektyvi (nes liko tokia pati kaip planinės ekonomikos sąlygomis).
- Žmonės su negalia nepajėgūs konkuruoti su šiuolaikinėmis technologijomis.
- Pagal veikiančią įstatymą biudžetinės įstaigos privalo pirkti 20 proc. jiems reikalingos produkcijos (pvz. kanceliarinių prekių ir kt.) iš įmonių, kuriose dirba neįgalieji. Šis įstatymas neveikia.
- Šiuolaikinės technologijos nėra pritaikytos dirbti žmonėms su negalia.

- Netobula mokesčių sistema: nesąžiningi darbdaviai sugeba nuslėpti mokesčius (jų produkcija „atpinga“).
- Dėl netobulos mokesčių sistemos nesąžiningi darbdaviai „pasidaro“ sau tas pačias lengvatas kokias turi neįgalieji.
- Įkurti naują darbo vietą pritaikytą neįgaliems kainuoja brangiau nei sveikiesiems. Todėl niekas nesuinteresuotas dirbti žmogų su negalia.
- Žmonių su negalia įdarbinimo skatinimo sistema neefektyvi ir praktiškai neveikia.
- Neįgaliesiems galioja tie patys darbo apmokėjimo įstatymai kaip ir sveikiesiems: minimalus tarifinis valandinis atlygis yra vienodas, nors darbiniai sugebėjimai skirtingi (nors realiai neįgalusis uždirba mažiau, darbdavys privalo mokėti jam minimalią algą, t.y. neuždirbtus pinigus).

Socialinės neįgaliųjų įmonės sėkmingos veiklos prielaidos

(kurios išryškėjo VŠĮ „Aksida“ direktoriaus interviu metu):

- Neįgalieji privalo gyventi iš invalidumo pensijos, kuri privalo užtikrinti normalų pragyvenimo lygį.
- Darbas Socialinėje neįgaliųjų įmonėje – tai tik papildomas pragyvenimo šaltinis.
- Socialinėje įmonėje būtų rūpinamasi neįgaliųjų užimtumu.
- Socialinėje neįgaliųjų įmonėje vyktų reabilitacija, integracija į darbo rinką, sudarytos sąlygos savišvietai, kultūrinių poreikių tenkinimui, rūpinamasi žmonių socialiniais poreikiais ir pan.
- Remiantis užsienio patirtimi, kai kurioms profesijoms (pvz. masažuotojo, telefonisto, muzikinių instrumentų derintojo ...) būtų taikomas monopolis, t.y. šių specialybių mokytųsi tik neįgalieji.
- Pritaikyti šiuolaikines technologijas dirbti žmonėms su negalia.
- Parengti Socialinėms įmonėms palankų įstatymą.
- Sutvarkyti mokesčių sistemą.

IŠVADOS

Atsižvelgiant į strateginio valdymo teorinius aspektus ir Jų pritaikymo galimybes, galime daryti tokias išvadas:

- Vieningos nuomonės kas yra strateginis valdymas iki šiol nėra. Strateginis valdymas dažniau yra suprantamas kaip strateginis planavimas. Strateginis valdymas tai ilgalaikių tikslų formavimo, siekimo, vertinimo procesas, priešpastatantis turimus išteklius ir atsiveriančias galimybes.
- Autoriai išskiria skirtingus strateginio valdymo lygius. Tai nulemia individualus kiekvieno autoriaus požiūris į strateginio valdymo procesus, jo struktūrą. Dažniausiai išskiriami tokie pagrindiniai strateginio valdymo etapai: išorės ir vidinės aplinkos analizė, Įmonės (organizacijos) misijos ir tikslų formavimas, strategijos formavimas, strategijos įgyvendinimas ir kontrolė.

- Strateginio valdymo poreikis pasireiškia kai įmonė turi ribotus išteklius paskirstyti optimaliausiu būdu, įmonės pasirinktiems tikslams įgyvendinti. Tik efektyvi veikla, leis įmonei pasiekti norimą rezultatą per trumpiausią laiką.

Atliktas VĮ „Aksida“ tyrimas turėjo patvirtinti arba paneigti darbe iškeltą hipotezę.

Hipotezė – Nėra pakankamai struktūruotas ir optimalus neįgaliųjų užimtumo strateginis valdymas, kas lemia asmenų, turinčių negalios problemų, gyvenimo kokybę ir socializacijos problemas.

Norint užtikrinti efektyvų neįgaliųjų žmonių užimtumo strateginį valdymą, būtina įvertinti ir apibendrinti esamą padėtį.

- Strategija yra svarbiausia kiekvienos organizacijos veiksmų programa, nurodanti ilgalaikių tikslų prioritetus ir išteklius jiems pasiekti. Ji rengiama prognozių pagrindu.
- Išanalizavę VĮ „Aksida“ vidinę ir išorinę aplinką, darome išvadą, kad įmonės pasirinkta restruktūrizavimo strategija šiuo laikotarpiu yra optimaliausia.
- Pagrindinis įmonės tikslas restruktūrizavimo laikotarpiu yra atkurti mokumą, grąžinti skolas kreditoriams, išsaugoti ir plėtoti įmonės ūkinę-komercinę veiklą bei išsaugoti o gal ir padidinti įmonėje dirbančių negalia turinčių žmonių skaičių.
- Šio tikslo įgyvendinimui būtina didinti pardavimų apimtį, mažinti gamybos kaštus ir veiklos sąnaudas.
- Kaip matyti iš prognozinio balansų įmonės mokumo, likvidumo ir kapitalo pakankamumo rodikliai pagal priimtus vertinimo kriterijus yra teigiami. Tai bus pasiekta tik su sąlyga, jei įmonė įvykdys strateginiame plane numatytus uždavinius – uždirbs planuotas pelno sumas, vykdys investicinius išsipareigojimus, didins apyvartines lėšas ir t.t.
- Išanalizavus jų problemas darbo rinkoje, galime daryti išvadas – problemos yra išorinės ir vidinės.
- Neįgalieji dėl nedarbo problemos negali būti nepriklausomi ir jaustis naudingi, užsitikrinti pasitikėjimą savimi ir pasiekti socialinį pripažinimą.
- Asmenys su negalia nėra pakankami skatinami siekti išsilavinimo, kad galėtų tapti visaverčiais visuomenės nariais.

LITERATŪRA

1. Анцофф У.Х. Стратегическое управление - Москва, 1989
2. Andriuščenka J. Žvilgsnis į organizacijų strateginį planavimą // įmonių vadyba: sisteminiai tyrimai. – 1998
3. Азоев Г.Л. Конкуренция: анализ, стратегия и практика - Москва, 1996
4. Babinskienė A. Užimtumo rėmimo įstatymas skatina labiau į darbo rinką integruoti neįgaliuosius, Bičiulystė, 2006, Nr.30
5. Butkus F.S. Vadyba: organizacijos veiklos operatyvaus valdymo pagrindai. – Vilnius, 2003
6. Certo S.C. Principles of modern management, 4TH edition - Boston: Allyn and Bacon, 1989
7. Certo S.C., Peter J.P., Strategic management: a focus on proces - IRWIN, 1993
8. Dėl invalidumo nustatymo ir socialinės apsaugos priemonių neįgaliesiems reformos koncepcijos patvirtinimo. (žiūrėta 2005-12-07)
http://www.socmin.lt/get_file.php?file=RTpcXEluZXRwdWJcXFNtYXJ0d2ViL3NvYy9tL21fZmlsZXMvd2ZpbGVzL2ZpbGU0ODYuaHRtO0ludmFsaWR1bW8ga29uY2VwY2lqYS5odG07Ow
9. Europos užimtumo strategija [žiūrėta 2006 - 01- 16] Prieiga per internetą:
<http://www.elections2004.eu.int/highlights/lt/1101.html>
10. Голубков Е.П. Основы маркетинга - Москва, 1999
11. James A.F.Stoner,R.Edward Freeman,Daniel R.Gilbert "Vadyba",2000.
12. Jucevičius R. Strateginis viešųjų institucijų valdymas// Viešųjų institucijų valdymas. –Kaunas 1999
13. Juciavičius R. Strateginis organizacijų vystimasis. Antrasis pataisytas ir papildytas leidimas -K.: Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras, 1998
14. Lietuvos Respublikos užimtumo didinimo 2001 – 2004 metų programa. (2001)
15. Marčinskas A., Smilga E. Firmos strategija: formavimas ir realizavimas – Vilnius: VU, 1996, psl. 74
16. Milieškienė A. Neįgaliųjų užimtumas remiasi įstatymais, Bičiulystė, 2006, Nr.48
17. Neįgalieji asmenys, [žiūrėta 2005-11-28] Prieiga per internetą
<http://www.manoteises.lt/index.php?lang=1&sid=491>
18. Neįgalių asmenų padėtis išsiplėtusioje Europos Sąjungoje: 2006-2007 m. Europos veiksmų planas. [žiūrėta 2005-12-18; 2006-03-22]. Prieiga per internetą
http://europe.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&type_doc=CO_Mfinal&an_doc=2005&nu_doc=604&lg=lt

19. Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas. [žiūrėta 2006-06-08, 2006-12-10] Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=257230&p_query=&p_tr2
20. Neverauskas B, Rastenis J. "Vadybos pagrindai" -Kaunas. 2001.
21. Palubinskas, Ginta Teresė. Strateginio planavimo procesas - Kaunas, Technologija, 1997
22. Planavimas ir strateginis valdymas. [žiūrėta 2005-11-11] prieiga per internetą: <http://www.akolegija.lt/katedros/Asmenines/Vadyba%206%20paskaita.pps>
23. Ruškus J. Negalės fenomenas - Vilnius, UAB „Progresus“, 2002
24. Stoškus S. Bendrieji vadybos aspektai - Vilnius, 2002
25. Strateginio panavimo diegimas Lietuvos viešojo administravimo institucijose, Lietuvos respublikos vyriausybė, [žiūrėta 2006-01-10; 2006-03-05] Prieiga per internetą <http://www.lrv.lt/main.php?cat=303&d=3001>
26. The internationalization if public Management: reinventing the Third world state/ Edit by Willy McCuort and Martin Minogue. - Bookcraft Ltd, 2001
27. Thom N. Ritz A. Viešoji vadyba- Vilnius., 2004
28. Urbonas S. marketingo pagrindai.- Vilnius, Gairė, 1990, psl 183
29. Vasiliauskas A. Strateginis valdymas - Kaunas, Technologija, 2005
30. Vasiliauskas A. Firmų strateginis valdymas. –V.: Vilnius vadybos kolegija, 2001
31. Viešosios įstaigos „Aksida“ 2005, 2006 metų metinės ataskaitos.
32. <http://www.elections2004.eu.int/highlights/lt/1101.html> - Europos sąjungos parlamentas
33. <http://www1.omnitel.net/aksida/>. – VĮ „Aksida“ internetinis puslapis
34. <http://www.stat.gov.lt/lt/> - statistikos departamentas
35. www.ldb.lt Lietuvos darbo birža.

PRIEDAI

LIETUVOS RESPUBLIKOS

NEIĞALIŪJŲ SOCIALINĖS INTEGRACIJOS
Į S T A T Y M A S

1991 m. lapkričio 28 d. Nr. I-2044
Vilnius

(Lietuvos Respublikos 2004 m. gegužės 11 d. įstatymo Nr. IX-2228
(nuo 2005 m. liepos 1 d.) (Žin., 2004, Nr. 83-2983) redakcija)

PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS

1 straipsnis. Įstatymo tikslas

1. Šio Įstatymo tikslas – užtikrinti neįgaliųjų lygias teises ir galimybes visuomenėje, nustatyti neįgaliųjų socialinės integracijos principus, apibrėžti socialinės integracijos sistemą ir jos prielaidas bei sąlygas, neįgaliųjų socialinę integraciją įgyvendinančias institucijas, neįgalumo lygio ir darbingumo lygio nustatymą, profesinės reabilitacijos paslaugų teikimą, specialiųjų poreikių nustatymo ir tenkinimo principus.

2. Šis Įstatymas taikomas Lietuvos Respublikoje nuolat gyvenantiems neįgaliesiems.

2 straipsnis. Pagrindinės šio Įstatymo sąvokos

1. Aplinka – neįgaliojo viešojo ir asmeninio gyvenimo bei veiklos sąlygos ir galimybės laisvai judėti, naudotis visuomenėje teikiamomis paslaugomis, gauti reikiamą informaciją, bendrauti ir dalyvauti visose visuomenės gyvenimo srityse.

2. Aplinkos veiksniai – išorinės aplinkybės, lengvinančios arba trukdančios neįgaliojo gyvenimui ir veiklai. Aplinkos veiksniai neįgaliojo socialinei integracijai gali būti palankūs arba nepalankūs.

3. Darbingumo lygis – asmens pajėgumas įgyvendinti anksčiau įgytą profesinę kompetenciją ar įgyti naują profesinę kompetenciją arba atlikti mažesnės profesinės kompetencijos reikalaujančius darbus.

4. Finansinės pagalbos priemonės – socialinė pinigine parama, tikslinės kompensacijos ir išmokos bei lengvatos. Šios priemonės skirtos neįgaliųjų specialiesiems poreikiams tenkinti bei materialinės padėties garantijoms užtikrinti.

5. Medicininė reabilitacija – asmens sveikatos priežiūros paslaugų rūšis, apimanti kompleksinę reabilitacijos priemonių taikymą (sugražinant, kompensuojant sutrikusias funkcijas, palaikant pasiektą lygį) siekiant didžiausio galimo fizinio, psichinio, socialinio asmens savarankiškumo.

6. Neįgalumas – dėl asmens kūno sandaros ir funkcijų sutrikimo bei nepalankių aplinkos veiksnių sąveikos atsiradęs ilgalaikis sveikatos būklės pablogėjimas, dalyvavimo visuomenės gyvenime ir veiklos galimybių sumažėjimas.

7. Neįgalumo lygis – kompleksiskai įvertinus nustatytas asmens sveikatos būklės, savarankiškumo kasdienėje veikloje ir galimybių ugdytis netekimo mastas.

8. Neįgalusis – asmuo, kuriam šio Įstatymo nustatyta tvarka pripažintas neįgalumo lygis arba mažesnis negu 55 procentų darbingumo lygis ir (ar) nustatyta specialiųjų poreikių tenkinimo reikmė.

9. Profesinė rehabilitacija - asmens darbingumo, profesinės kompetencijos bei pajėgumo dalyvauti darbo rinkoje atkūrimas arba didinimas ugdymo, socialinio, psichologinio, rehabilitacijos ir kitomis poveikio priemonėmis.

10. Specialusis poreikis - specialiosios pagalbos reikmė, atsirandanti dėl asmens įgimtų ar įgytų ilgalaikių sveikatos sutrikimų (neįgalumo ar darbingumo netekimo) ir nepalankių aplinkos veiksnių.

11. Specialiosios pagalbos priemonės - specialiojo poreikio tenkinimo priemonės, kurių tikslas - jas gaunančiam neįgaliajam užtikrinti lygias ugdymo, profesines, socialines bei visaverčio integravimosi į visuomenę galimybes.

12. Specialiųjų ugdymosi poreikių asmuo - asmuo, kurio galimybės dalyvauti ugdymo procese ir visuomenės gyvenime yra ribotos dėl įgimtų ar įgytų ilgalaikių sveikatos sutrikimų (neįgalumo ar darbingumo netekimo).

13. Socialinė rehabilitacija - socialinio poveikio priemonių visuma, skatinanti neįgaliųjų socialinę savarankiškumą, dalyvavimo galimybių didėjimą ir veiklos ribojimo mažėjimą siekiant užtikrinti lygias teises ir galimybes dalyvauti visuomenės gyvenime.

14. Techninės pagalbos priemonės - bet koks neįgaliųjų naudojamas specialus ar standartinis gaminys, įrankis, įranga ar techninė sistema, padedantys išvengti, kompensuoti, sumažinti arba pašalinti sutrikusių funkcijų įtaką sveikatos būklei, asmens savarankiškumui, ugdymuisi, darbinei veiklai.

15. Ugdymas - mokymas, lavinimas, įgūdžių, gebėjimų ir vertybinių nuostatų formavimas.

3 straipsnis. Pagrindiniai neįgaliųjų socialinės integracijos principai

Neįgaliųjų socialinė integracija organizuojama vadovaujantis šiais principais:

1) lygių teisių - neįgalieji turi tokias pačias teises kaip ir kiti visuomenės nariai;

2) lygių galimybių - neįgaliesiems, kaip ir kitiems visuomenės nariams, sudaromos tokios pat ugdymosi, darbo, laisvalaikio leidimo, dalyvavimo visuomenės, politiniame ir bendruomenės gyvenime galimybės. Tik tais atvejais, kai tokios pat sąlygos ir priemonės yra neveiksmingos, numatomos specialiosios priemonės, gerinančios neįgaliųjų padėtį;

3) diskriminavimo prevencijos - neįgalieji apsaugomi nuo bet kokios diskriminacijos ar išnaudojimo;

4) visapusiško dalyvavimo - visais lygmenimis visi su neįgaliųjų gyvenimu ir veikla susiję klausimai sprendžiami derinant su jais ir (ar) jų atstovais pagal įstatymą bei atsižvelgiant į jų patirtį;

5) savarankiškumo ir pasirinkimo laisvės užtikrinimo - neįgalieji nuolat skatinami būti savarankiški;

6) prieinamumo - neįgaliesiems sudaromos sąlygos veiklai visose gyvenimo srityse ir galimybė naudotis ištekliais;

7) neįgalumo kompensavimo - neįgalumo pasekmės kompensuojamos neįgaliesiems skirtingomis įvairiomis pinigines ir nepiniginės paramos formomis;

8) decentralizacijos - pagalba neįgaliesiems priartinama prie jų gyvenamosios vietos, bendruomenė įtraukiama į socialinę neįgaliųjų rehabilitaciją;

- 9) destigmatizacijos - visuomenė šviečiama siekiant šalinti neigiamas nuostatas ir stereotipus, susijusius su neįgaliaisiais;
- 10) perimamumo ir lankstumo - visos institucijos veikia darniai teikdamos socialines paslaugas ir ugdydamos neįgaliuosius;
- 11) skirtingų poreikių tenkinimo - neįgalieji sudaro labai įvairialypę visuomenės grupę, todėl, teikiant paramą, atsižvelgiama į skirtingus neįgaliųjų poreikius.

4 straipsnis. Gestų kalba

Gestų kalba yra kurčiųjų gimtoji kalba.

ANTRASIS SKIRSNIS NEĮGALIŪJŲ SOCIALINĖS INTEGRACIJOS SISTEMA IR JOS PRIELAIDOS BEI SĄLYGOS

5 straipsnis. Neįgaliųjų socialinės integracijos sistema

1. Neįgaliųjų socialinės integracijos sistema sudaro medicininės, profesinės ir socialinės reabilitacijos paslaugų teikimas, specialiųjų poreikių tenkinimas specialiosios pagalbos priemonėmis, neįgaliųjų užimtumo rėmimas, socialinės paramos teikimas, Valstybinio socialinio draudimo fondo pensijų ir išmokų skyrimas ir mokėjimas, Privalomojo sveikatos draudimo fondo išmokų skyrimas ir mokėjimas, ugdymo paslaugų teikimas, lygių galimybių dalyvauti kultūros, sporto ir kitose visuomenės gyvenimo srityse užtikrinimas.

2. Neįgaliųjų socialinės integracijos sistema finansuojama iš valstybės biudžeto, savivaldybių biudžetų, Valstybinio socialinio draudimo fondo, Privalomojo sveikatos draudimo fondo, Užimtumo fondo, Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir kitų teisėtai įgytų lėšų.

6 straipsnis. Informacijos teikimas

Visos valstybės bei savivaldybių institucijos ir įstaigos teikia neįgaliesiems, jų šeimos nariams arba jų atstovams pagal įstatymą, specialistams, dirbantiems neįgaliųjų socialinės integracijos srityje, informaciją apie įgyvendinamas ir numatomas įgyvendinti neįgaliųjų socialinės integracijos programas, teikiamas paslaugas ir materialinę paramą. Visa informacija neįgaliesiems turi būti teikiama jiems prieinama forma.

7 straipsnis. Neįgaliųjų asmens sveikatos priežiūra

1. Kad būtų užtikrintos lygios neįgaliųjų teisės asmens sveikatos priežiūros srityje, neįgaliesiems asmens sveikatos priežiūros paslaugos teikiamos tokio pat lygio ir pagal tą pačią sistemą kaip ir kitiems visuomenės nariams.

2. Neįgaliesiems taikomos prevencijos priemonės, padedančios išvengti komplikacijų ir darbingumo lygio mažėjimo.

3. Už tinkamą asmens sveikatos priežiūros paslaugų neįgaliesiems teikimo ir komplikacijų bei darbingumo lygio mažėjimo prevencijos priemonių organizavimą bei šių paslaugų kokybės užtikrinimą atsako Sveikatos apsaugos ministerija.

8 straipsnis. Medicininės reabilitacijos paslaugos

1. Medicininės reabilitacijos paslaugos yra skirtos asmens funkciniai būklei maksimaliai pagerinti, sveikatos būklei stabilizuoti ir fiziniam bei socialiniam savarankiškumui atkurti.

2. Medicininės reabilitacijos paslaugos gali būti teikiamos kartu su profesinės ir socialinės reabilitacijos paslaugomis.

3. Už medicininės reabilitacijos paslaugų teikimo organizavimą ir šių paslaugų kokybės užtikrinimą atsako Sveikatos apsaugos

ministerija.

9 straipsnis. Profesinės reabilitacijos paslaugos

1. Profesinės reabilitacijos paslaugomis siekiama ugdyti ar atkurti neįgaliųjų darbingumą ir didinti jų įsidarbinimo galimybes.

2. Skiriamos šios pagrindinės profesinės reabilitacijos paslaugos: profesinis orientavimas, konsultavimas, profesinių gebėjimų įvertinimas, atkūrimas arba naujų išugdytas, perkvalifikavimas. Šios paslaugos skirtos asmenims darbingumui atkurti ir galimybėms savarankiškai įsidarbinti ar dalyvauti įdarbinimo programose didinti.

3. Už profesinės reabilitacijos paslaugų teikimo organizavimą atsako Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Šią funkciją ji įgyvendina pasitelkdama Lietuvos darbo biržą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bei Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

4. Už profesinės reabilitacijos specialistų, gebančių įvertinti ir skatinti asmenis darbingumą, rengimą ir kvalifikacijos tobulinimą atsako Švietimo ir mokslo ministerija. Šią funkciją ji įgyvendina bendradarbiaudama su Sveikatos apsaugos ministerija bei Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

10 straipsnis. Socialinės reabilitacijos paslaugos

1. Socialinės reabilitacijos paslaugos teikiamos asmenims siekiant suformuoti arba atkurti jų socialinius ir savarankiško gyvenimo įgūdžius, padėti įsigyti išsilavinimą, užtikrinti galimybes dalyvauti visuomenės gyvenime bei darbo rinkoje.

2. Skiriamos šios pagrindinės socialinės reabilitacijos paslaugos: socialinių ir savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymas, palaikymas bei atkūrimas, motyvacijos įsigyti išsilavinimą ir dirbti didinimas, meninių, sportinių bei kitų gebėjimų lavinimas.

3. Už socialinės reabilitacijos paslaugų teikimo organizavimą ir šių paslaugų kokybės užtikrinimą atsako apskričių viršininkai ir savivaldybių institucijos.

11 straipsnis. Aplinkos prieinamumas

1. Reikalavimai dėl neįgaliesiems fiziškai tinkamos aplinkos visose gyvenimo srityse įgyvendinami atliekant teritorijų planavimą ir statinių projektavimą bei viešosios paskirties pastatų, būsto ir jo aplinkos, viešojo transporto objektų, skirtų keleiviams aptarnauti, ir jų infrastruktūros, informacinės aplinkos pritaikymą neįgaliųjų specialiesiems poreikiams.

2. Už aplinkos pritaikymo neįgaliųjų specialiesiems poreikiams statybos normatyvinių techninių dokumentų parengimą ir jų įgyvendinimo priežiūrą atsako Aplinkos ministerija.

3. Už objektų pritaikymą neįgaliųjų specialiesiems poreikiams atsako savivaldybių institucijos ir šio straipsnio 1 dalyje nurodytų objektų savininkai bei naudotojai.

4. Už informacinės aplinkos neįgaliesiems pritaikymo organizavimą atsako Vyriausybės įgaliota institucija.

12 straipsnis. Neįgaliųjų ugdymas

1. Visi neįgalieji turi teisę būti ugdomi, nesvarbu, koks jų neįgalumo lygis ar darbingumo lygis.

2. Neįgalieji ugdomi mokyklose ir kitose įstaigose, kuriose teikiamos ugdymo paslaugos, atsižvelgiant į jų specialiuosius ugdymosi poreikius, sugebėjimus ir fizinę bei psichinę būklę.

3. Neįgaliųjų ugdymo sistemos struktūrą, valdymą bei šių asmenų formaliojo ir neformaliojo ugdymo bei pagalbos jiems pagrindus

nustato Švietimo įstatymas ir kiti teisės aktai.

4. Už neįgaliųjų ugdymo kokybę Švietimo įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka atsako Švietimo ir mokslo ministerija, kitos valstybės ir savivaldybių institucijos bei įstaigos pagal kompetenciją.

13 straipsnis. Neįgaliųjų užimtumas

1. Neįgaliųjų įdarbinimo rėmimą reglamentuoja Darbo kodeksas ir kiti teisės aktai.

2. Darbo terapijos ir bendrojo užimtumo socialinių paslaugų teikimą reglamentuoja Socialinių paslaugų įstatymas ir kiti teisės aktai.

3. Neįgaliųjų darbo sąlygas, darbo laiką, poilsio laiką ir kitas su darbu susijusias garantijas nustato Darbo kodeksas, Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas, kiti teisės aktai.

4. Be to, kiti teisės aktai gali nustatyti paramos teikimą įsidarbinti siekiantiems neįgaliesiems ir neįgaliuosius įdarbinusiems darbdaviams.

14 straipsnis. Neįgaliųjų materialinės padėties garantijos

1. Neįgaliųjų pensijų ir pašalpų dydį, jų mokėjimo tvarka, kitas sąlygas nustato Valstybinių socialinio draudimo pensijų, Valstybinių pensijų, Valstybinių šalpos išmokų įstatymai, šis Įstatymas ir kiti teisės aktai.

2. Be to, kiti teisės aktai gali nustatyti įvairių išmokų ar lengvatų teikimą neįgaliesiems.

15 straipsnis. Lietuvos Respublikos

2005 m. spalio 18 d. įstatymo Nr. X-373

(nuo 2005 m. spalio 27 d.)

(Žin., 2005, Nr. 127-4534)

redakcija

Kultūrinė veikla, kūno kultūra ir sportas

1. Už neįgaliųjų integravimą į kultūrinę veiklą, poilsį ir sportą ir lygių galimybių jiems dalyvauti šiose gyvenimo srityse kartu su kitais visuomenės nariais sudarymą atsako apskričių viršininkai ir savivaldybių institucijos. Apskričių viršininkai iš apskričių viršinininkų administracijoms skirtų valstybės biudžeto lėšų, o savivaldybių institucijos iš savivaldybių biudžetų lėšų remia neįgaliųjų asociacijų įgyvendinamas kultūros, kūno kultūros ir sporto programas ir kitas priemones, skirtas visiems atitinkamoje apskrities ar savivaldybės teritorijoje gyvenantiems neįgaliesiems.

2. Valstybės masto ir tarptautinius neįgaliųjų kūno kultūros ir sporto renginius organizuoja ir rengia neįgaliųjų sporto organizacijos kartu su kitomis neįgaliųjų asociacijomis. Šie renginiai remiami iš valstybės biudžeto lėšų.

3. Už neįgaliųjų kūno kultūros ir sporto rėmimą ir organizavimą atsako Kūno kultūros ir sporto departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

4. Neįgaliųjų kūno kultūros ir sporto, kūno kultūros ir sporto organizacijų veiklos teisinius pagrindus, valstybės institucijų ir asociacijų kompetenciją neįgaliųjų kūno kultūros ir sporto srityje reglamentuoja Kūno kultūros ir sporto įstatymas ir kiti teisės aktai.

TREČIASIS SKIRSNIS

NEĮGALIŪJŲ SOCIALINĘ INTEGRACIJĄ ĮGYVENDINANČIOS INSTITUCIJOS

16 straipsnis. Neįgaliųjų socialinės integracijos valdymas

1. Neįgaliųjų socialinės integracijos valdymas apima neįgaliųjų socialinės integracijos priemonių planavimą, administravimą, organizavimą bei įgaliojimų ir atsakomybės paskirstymą bei priežiūrą.

2. Pagrindinės neįgaliųjų socialinę integraciją įgyvendinančios institucijos yra:

1) Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Ji koordinuoja ir įgyvendina neįgaliųjų socialinės integracijos sistema, tvirtina ilgalaikes valstybines neįgaliųjų socialinės integracijos programas ir strategijas;

2) ministerijos. Jos pagal savo kompetenciją rengia ir teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybei siūlymus, įstatymų ir kitų teisės aktų projektus dėl neįgaliųjų socialinės integracijos sistemos tobulinimo bei organizuoja neįgaliųjų socialinės integracijos sistemos įgyvendinimą;

3) apskričių viršininkai. Jie kartu su apskrities savivaldybių institucijomis rengia ir įgyvendina apskrities neįgaliųjų socialinės integracijos programas, atsako už socialinių paslaugų įstaigų, teikiančių specialiąsias socialines paslaugas neįgaliesiems, veiklos užtikrinimą;

4) savivaldybių institucijos. Jos rengia ir įgyvendina savivaldybės neįgaliųjų socialinės integracijos programas, atsako už neįgaliųjų specialiųjų poreikių tenkinimą teikiant bendrąsias ir specialiąsias socialines paslaugas, sąlygų neįgaliesiems integruotis į bendruomenę sudarymą, bendradarbiavimą su neįgaliųjų visuomeninėmis organizacijomis;

5) Lietuvos neįgaliųjų reikalų taryba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Ji padeda Lietuvos Respublikos Vyriausybei koordinuoti ir įgyvendinti neįgaliųjų socialinės integracijos sistema, koordinuoja ir įgyvendina Nacionalinę žmonių su negalia socialinės integracijos programa, kitas neįgaliųjų socialinės integracijos priemones, atlieka kitas teisės aktų jai pavestas funkcijas;

6) visuomeninės neįgaliųjų organizacijos. Jos atstovauja neįgaliųjų interesams bei padeda įgyvendinti neįgaliųjų socialinės integracijos priemones: organizuoja socialinių paslaugų teikimą neįgaliesiems, neįgaliųjų poilsį, sportą, turizmą, kultūrinę veiklą, tarptautinį bendradarbiavimą. Organizuodamos savo veiklą, visuomeninės neįgaliųjų organizacijos bendradarbiauja su valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis, gali gauti šių institucijų ir įstaigų finansinę paramą.

17 straipsnis. Lietuvos neįgaliųjų reikalų taryba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

1. Lietuvos neįgaliųjų reikalų taryba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Taryba) yra Vyriausybei atskaitinga kolegiali institucija.

2. Tarybos nuostatus ir sudėtį tvirtina Vyriausybė.

3. Taryba sudaroma pariteto principu iš visuomeninių neįgaliųjų organizacijų, turinčių filialus, atstovybes ar narius – kitas visuomenines neįgaliųjų organizacijas, ir valstybės institucijų atstovų. Lietuvos Respublikos Vyriausybės sprendimu į Tarybą gali būti įtraukti ir kitų organizacijų ir institucijų atstovai.

4. Tarybos sprendimus vykdo sekretoriatas. Sekretoriata sudaro valstybės tarnautojai ir dirbantys pagal darbo sutartis darbuotojai. Sekretoriato nuostatus tvirtina Taryba.

5. Taryba yra juridinis asmuo. Ji turi sąskaitą banke, antspauda su valstybės herbu ir savo pavadinimu.

6. Už savo veiklą Taryba atsiskaito Lietuvos Respublikos Vyriausybei Tarybos nuostatuose nustatyta tvarka.

16 ir 17 straipsnių 2006-01-01 redakcija:

16 straipsnis. Lietuvos Respublikos

2005 m. spalio 18 d. įstatymo Nr. X-373

(nuo 2006 m. sausio 1 d.)

(Žin., 2005, Nr. 127-4534)

redakcija

Neįgaliųjų socialinės integracijos valdymas

1. Neįgaliųjų socialinės integracijos valdymas apima neįgaliųjų socialinės integracijos priemonių planavimą, administravimą, organizavimą, įgaliojimų ir atsakomybės paskirstymą bei priežiūrą.

2. Pagrindinės neįgaliųjų socialinę integraciją įgyvendinančios institucijos yra:

1) Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Ji koordinuoja ir įgyvendina neįgaliųjų socialinės integracijos sistemą, tvirtina ilgalaikes valstybines neįgaliųjų socialinės integracijos programas ir strategijas;

2) ministerijos. Jos pagal savo kompetenciją rengia ir teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybei siūlymus, įstatymų ir kitų teisės aktų projektus dėl neįgaliųjų socialinės integracijos sistemos tobulinimo ir organizuoja neįgaliųjų socialinės integracijos sistemos įgyvendinimą;

3) Neįgaliųjų reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau - Neįgaliųjų reikalų departamentas). Jis koordinuoja ir įgyvendina Nacionalinę žmonių su negalia socialinės integracijos programą ir vykdo kitas neįgaliųjų socialinės integracijos politikos įgyvendinimo priemones;

4) apskričių viršininkai. Jie rengia, koordinuoja ir įgyvendina apskrities socialines programas ir socialinius projektus neįgaliesiems, vykdo kitas Apskrities valdymo įstatyme nustatytas funkcijas;

5) savivaldybės. Jos rengia ir įgyvendina savivaldybės neįgaliųjų socialinės integracijos programas, atsako už neįgaliųjų specialiųjų poreikių tenkinimą teikiant bendrąsias ir specialiąsias socialines paslaugas, sąlygų neįgaliesiems integruotis į bendruomenę sudarymą, bendradarbiavimą su neįgaliųjų asociacijomis;

6) neįgaliųjų asociacijos. Jos atstovauja neįgaliųjų interesams, padeda įgyvendinti neįgaliųjų socialinės integracijos priemones: organizuoja socialinių paslaugų teikimą neįgaliesiems, neįgaliųjų poilsį, sportą, turizmą, kultūrinę veiklą, tarptautinį bendradarbiavimą. Organizuodamos savo veiklą, neįgaliųjų asociacijos bendradarbiauja su valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis, gali gauti šių institucijų ir įstaigų finansinę paramą.

17 straipsnis. Lietuvos Respublikos

2005 m. spalio 18 d. įstatymo Nr. X-373

(nuo 2006 m. sausio 1 d.)

(Žin., 2005, Nr. 127-4534)

redakcija

Neįgaliųjų reikalų taryba prie Socialinės
apsaugos ir darbo ministerijos

Neįgaliųjų reikalų taryba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau - Neįgaliųjų reikalų taryba) nagrinėja svarbiausius neįgaliųjų socialinės integracijos klausimus ir teikia pasiūlymus socialinės apsaugos ir darbo ministruui dėl neįgaliųjų reikmes atitinkančios neįgaliųjų socialinės integracijos politikos įgyvendinimo. Ji sudaroma visuomeniniais pagrindais, lygiateisės partnerystės pagrindu iš valstybės institucijų ir neįgaliųjų asociacijų deleguotų atstovų. Neįgaliųjų reikalų tarybos sudėtį ir jos nuostatus socialinės apsaugos ir darbo ministro teikimu tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

KETVIRTASIS SKIRSNIS

NEĮGALUMO LYGIO IR DARBINGUMO LYGIO NUSTATYMAS, PROFESINĖS
REABILITACIJOS PASLAUGŲ TEIKIMAS, REABILITACIJOS PAŠALPA IR GINČŲ
SPRENDIMAS

18 straipsnis. Neįgalumo lygį ir darbingumo lygį nustatanti
įstaiga

1. Neįgalumo lygį ir darbingumo lygį nustato Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau - Tarnyba).

2. Tarnybos nuostatus tvirtina Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

3. Lietuvos Respublikos 2005 m. gegužės 19 d. įstatymo Nr. X-208 (nuo 2005 m. liepos 1 d.) (Žin., 2005, Nr. 71-2554)

redakcija

Tarnyba priima sprendimus dėl:

- 1) neįgalumo lygio, jo priežasties, atsiradimo laiko, termino;
- 2) darbingumo lygio, jo priežasties, atsiradimo laiko, termino;
- 3) profesinės rehabilitacijos paslaugų poreikio asmenims iki 18 metų, kurie yra (buvo) draudžiami valstybiniu socialiniu draudimu, ir asmenims, vyresniems kaip 18 metų;
- 4) neįgaliųjų darbo pobūdžio ir sąlygų;
- 5) bendro pirminio neįgaliųjų specialiųjų poreikių nustatymo;
- 6) netekto darbingumo procentų.

19 straipsnis. Neįgalumo lygio nustatymas

1. Neįgalumo lygis nustatomas asmenims iki 18 metų, išskyrus asmenis, kurie yra (buvo) draudžiami valstybiniu socialiniu draudimu.

2. Neįgalumas gali būti trijų lygių - sunkus, vidutinis ir lengvas.

3. Neįgalumo lygis nustatomas kompleksiškai vertinant asmens sveikatos būklę, galimybes būti savarankiškam kasdienėje veikloje, galimybes ugdytis, aplinkos veiksnių įtaką ir kitus svarbius aspektus.

4. Neįgalumo lygio nustatymo kriterijus ir tvarką nustato Sveikatos apsaugos ministerija kartu su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija bei Švietimo ir mokslo ministerija.

20 straipsnis. Darbingumo lygio nustatymas

1. Darbingumo lygis nustatomas asmenims nuo 18 metų iki

senatvės pensijos amžiaus.

2. Jeigu jaunesnis kaip 18 metų asmuo teisės aktų nustatyta tvarka yra (buvo) draudžiamas valstybiniu socialiniu draudimu, darbingumo lygis nustatomas nesukakusiam 18 metų asmeniui.

3. Darbingumo lygis dėl nelaimingo atsitikimo darbe ar profesinės ligos nustatomas asmenims neatsižvelgiant į jų amžių Lietuvos Respublikos Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

4. Darbingumo lygis nustatomas įvertinus asmens sveikatos būklę ir galimybes atlikti turimos kvalifikacijos darbus, įgyti naują kvalifikaciją ar dirbti darbus, nereikalaujančius profesinės kvalifikacijos po to, kai yra panaudotos visos galimos medicininės ir profesinės reabilitacijos bei specialiosios pagalbos priemonės.

5. Kai dėl asmens sunkių organizmo funkcinių sutrikimų profesinė reabilitacija nėra galima arba dėl asmens amžiaus netikslinga, darbingumo lygis nustatomas vadovaujantis medicininiais kriterijais.

6. Darbingumo lygis nustatomas remiantis asmenį gydančių gydytojų, profesinės reabilitacijos ir kitų specialistų pateiktais dokumentais. Nustatant darbingumo lygį turi teisę dalyvauti asmuo, kurio darbingumo lygis vertinamas, ir (ar) jo atstovas pagal įstatymą. Darbingumo lygį nustatanti institucija gali nuspręsti pakviesti asmenį ir (ar) jo atstovą pagal įstatymą dalyvauti nustatant darbingumo lygį.

7. Darbingumas įvertinamas procentais ir jo lygis nustatomas 5 punktų intervalais, t. y.:

1) jei asmeniui nustatoma 0-25 procentų darbingumo, asmuo laikomas nedarbingu;

2) jei asmeniui nustatoma 30-55 procentų darbingumo, asmuo laikomas iš dalies darbingu;

3) jei asmeniui nustatoma 60-100 procentų darbingumo, asmuo laikomas darbingu.

8. Darbingumo lygio nustatymo kriterijus ir tvarką nustato Socialinės apsaugos ir darbo ministerija kartu su Sveikatos apsaugos ministerija.

21 straipsnis. Profesinės reabilitacijos paslaugų poreikio tenkinimas

1. Koks yra profesinės reabilitacijos paslaugų poreikis, nustato Tarnyba.

2. Profesinės reabilitacijos paslaugų poreikio nustatymo kriterijus, profesinės reabilitacijos paslaugų teikimo bei finansavimo taisyklės tvirtina Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

3. Profesinės reabilitacijos programas įgyvendina asmens sveikatos priežiūros įstaigos, teikiančios reabilitacijos paslaugas, profesinės reabilitacijos centrai, profesinio rengimo ir kitos ugdymo institucijos.

4. Profesinės reabilitacijos paslaugų teikimas finansuojamas iš valstybės biudžeto, Užimtumo fondo ir kitų lėšų.

22 straipsnis. Profesinės reabilitacijos pašalpa

1. Kai asmuo, dalyvaujantis profesinės reabilitacijos programoje, yra draudžiamas visų rūšių valstybiniu socialiniu draudimu, jam iš Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto lėšų mokama profesinės reabilitacijos pašalpa. Jos dydis ir mokėjimo tvarka nustatyti Ligos ir motinystės socialinio draudimo

įstatyme.

2. Kai asmuo, dalyvaujantis profesinės reabilitacijos programoje, nedraudžiamas valstybiniu socialiniu draudimu arba draudžiamas tik valstybiniu socialiniu pensijų draudimu, jam Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka iš valstybės biudžeto lėšų mokama dviejų valstybinių socialinio draudimo bazinių pensijų dydžio profesinės reabilitacijos pašalpa.

3. Teisę gauti profesinės reabilitacijos pašalpą turi asmenys, kuriems Tarnyba nustatė profesinės reabilitacijos paslaugų poreikį ir kurie dalyvauja profesinės reabilitacijos programoje.

4. Profesinės reabilitacijos pašalpa asmeniui skiriama nuo pirmos dalyvavimo profesinės reabilitacijos programoje dienos ir mokama kiekvieną mėnesį, bet ne ilgiau kaip 180 kalendorinių dienų. Ši pašalpa skiriama ir mokama neatsižvelgiant į kitas asmens gaunamas pajamas.

5. Sprendimą dėl profesinės reabilitacijos pašalpos mokėjimo priima šią pašalpą skirianti ir mokanti institucija, vadovaudamasi Tarnybos sprendimu dėl profesinės reabilitacijos paslaugų poreikio.

6. Pasibaigus profesinės reabilitacijos programai, Tarnyba priima sprendimą dėl asmens darbingumo lygio.

23 straipsnis. Lietuvos Respublikos

2005 m. spalio 18 d. įstatymo Nr. X-373

(nuo 2005 m. spalio 27 d.)

(Žin., 2005, Nr. 127-4534)

redakcija

Ginčų dėl Tarnybos priimtų sprendimų

nagrinėjimas

1. Ginčus tarp asmens, pensiją ar išmoką mokančios institucijos ir Tarnybos nagrinėja ir sprendžia Ginčų komisija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Komisija).

2. Komisija yra viešasis juridinis asmuo, kurią steigia, Komisijos narių skaičių nustato, jos nuostatus bei ginčų nagrinėjimo tvarką tvirtina socialinės apsaugos ir darbo ministras. Komisija yra privalomo išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucija.

3. Komisijos pirmininką ir Komisijos narius 5 metams skiria į pareigas ir atleidžia iš jų socialinės apsaugos ir darbo ministras. Komisijos pirmininku ir Komisijos nariu gali būti skiriamas nepriekaištingos reputacijos Lietuvos Respublikos pilietis.

4. Komisijos pirmininkas ir Komisijos narys gali būti atleistas prieš terminą, kai:

- 1) atsistatydina savo noru;
- 2) praranda Lietuvos Respublikos pilietybę;
- 3) nedarba dėl laikinojo nedarbingumo ilgiau kaip 120 dienų iš eilės ar ilgiau kaip 140 dienų per paskutinius 12 mėnesių;
- 4) įsiteisėja teismo nuosprendis, pagal kurį jis nuteisiamas bausme, dėl kurios negali tęsti darbo;
- 5) šiurkščiai pažeidžia darbo pareigas.

5. Komisijos pirmininkui ir Komisijos nariams draudžiama eiti kitas pareigas, išskyrus dirbti mokslinį ar pedagoginį darbą.

6. Komisijos pirmininkui ir Komisijos nariams darbo užmokestis ir apmokėjimo sąlygos nustatomos pagal Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymą ir kitus teisės aktus.

7. Pasibaigus įgaliojimų laikui, Komisijos pirmininkas ir Komisijos nariai pareigas eina, kol paskiriami nauji nariai.

8. Skundas (prašymas) Komisijai gali būti paduodamas ne vėliau kaip per 30 dienų nuo raštiško Tarnybos priimto sprendimo gavimo dienos. Prie skundo turi būti pridedamas Tarnybos priimto sprendimo ir dokumentų, kurių reikia skundai (prašymui) pagrįsti, patvirtintos kopijos.

9. Visi skundai (prašymai) nagrinėjami ir sprendimai priimami Komisijos posėdžiuose; juos organizuoja ir jiems vadovauja Komisijos pirmininkas.

10. Komisijos sprendimas priimamas, kai už jį balsuoja dauguma Komisijos narių. Jeigu balsai pasiskirsto po lygiai, lemia Komisijos pirmininko balsas. Kai Komisijos pirmininko nėra, laikinai jį pavaduoja vienas iš jos narių, paskirtas Komisijos pirmininko.

11. Komisija sprendimą turi priimti ne vėliau kaip per 30 dienų nuo skundo (prašymo) gavimo dienos.

12. Komisijos sprendimas turi būti pagrįstas išnagrinėtais dokumentais ir įstatymų bei kitų teisės aktų normomis.

13. Komisija priima vieną iš šių sprendimų:

1) skundą (prašymą) atmesti Tarnybos sprendimą paliekant nepakeistą;

2) skundą (prašymą) patenkinti įpareigojant Tarnybą per Komisijos nustatytą laiką pakeisti sprendimą.

14. Komisijos sprendimas įstatymų nustatyta tvarka gali būti skundžiamas teismui. Tais atvejais, kai per šiame įstatyme nustatyta terminą Komisija sprendimo nepriima, Tarnybos priimtas sprendimas įstatymų nustatyta tvarka gali būti skundžiamas teismui.

15. Skundo (prašymo) apskundimas teismui Komisijos sprendimo vykdymo nesustabdo.

16. Komisija, nagrinėdama skundus (prašymus), privalo vadovautis pagarbos žmogaus teisėms, teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principais.

PENKTASIS SKIRSNIS SPECIALIŲJŲ POREIKIŲ NUSTATYMAS IR TENKINIMAS

24 straipsnis. Lietuvos Respublikos

2005 m. spalio 18 d. įstatymo Nr. X-373

(nuo 2005 m. spalio 27 d.)

(Žin., 2005, Nr. 127-4534)

redakcija

Specialiųjų poreikių ir jų lygio nustatymas

ir specialiųjų poreikių tenkinimas

1. Specialieji neįgalųjų poreikiai ir jų lygis nustatomi ir specialieji poreikiai tenkinami neatsižvelgiant į neįgalųjų amžių, neįgalumo lygį ar darbingumo lygį ir siekiant užtikrinti lygias teises ir galimybes visose gyvenimo srityse.

2. Specialieji poreikiai ir jų lygis nustatomi tokiose pagrindinėse neįgalųjų veiklos srityse: buityje ir asmeniniame gyvenime, ugdymo srityje, darbinėje veikloje, visuomeniniame gyvenime.

3. Specialiųjų poreikių ir jų lygio nustatymo, specialiųjų poreikių tenkinimo tvarką ir sąlygas nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba jos įgaliota institucija.

25 straipsnis. Aprūpinimas techninės pagalbos priemonėmis

1. Skiriamos šios techninės pagalbos priemonių rūšys:

- 1) gydymo ir funkcinio lavinimo priemonės;
- 2) įtvarai (ortezai) ir protezai (išskyrus endoprotezus);
- 3) asmeninės apsaugos ir priežiūros priemonės;
- 4) asmens judėsenos priemonės;
- 5) judėsenos namuose priemonės (įskaitant valgymo ir gėrimo įtaisus);
- 6) butų ir kitų patalpų baldai ir pagalbiniai įtaisai (įskaitant poilsio ir darbo baldus, taip pat baldų priedėlius ir gyvenamosios, darbo bei mokomosios aplinkos pritaikymo priemones);
- 7) bendravimo, informavimo ir signalizavimo priemonės (įskaitant skaitymo, rašymo, telefono ryšio priemones ir apsaugos signalizatorius);
- 8) produktų ir prekių naudojimo priemonės.

2. Techninės pagalbos priemonių poreikį nustato Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos asmens sveikatos priežiūros įstaigų reabilitacijos specialistai ar (ir) savivaldybių administracijų padalinių, atsakingų už socialinių paslaugų organizavimą ir administravimą, sudarytos komisijos (į šias komisijas turi būti įtraukti medicininės reabilitacijos ir socialinio darbo specialistai), ar (ir) ugdymo įstaigos specialiojo ugdymo komisijos, ar (ir) pedagoginės psichologinės tarnybos.

3. Aprūpinimą techninės pagalbos priemonėmis pagal kompetenciją organizuoja ir aprūpinimo atitinkamomis techninės pagalbos priemonėmis tvarką nustato Sveikatos apsaugos ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija bei Švietimo ir mokslo ministerija.

26 straipsnis. Finansinės pagalbos priemonės

1. Skiriamos šios finansinės pagalbos priemonių neįgaliesiems rūšys: socialinė pinigine parama, tikslinės kompensacijos ir išmokos bei lengvatos.

2. Socialinė pinigine parama skiriama siekiant užtikrinti neįgaliųjų materialinės padėties garantijas.

3. Tikslinės kompensacijos ir išmokos skiriamos siekiant neįgaliesiems kompensuoti specialiųjų poreikių tenkinimo išlaidas.

4. Lengvatos teikiamos siekiant neįgaliesiems užtikrinti specialiųjų poreikių tenkinimą tais atvejais, kai kitomis specialiosios pagalbos priemonėmis nėra galimybių patenkinti šiuos poreikius.

5. Finansinės pagalbos priemonių teikimą reglamentuoja šis Įstatymas ir kiti teisės aktai.

27 straipsnis. Socialinės paslaugos

Neįgaliesiems teikiamų socialinių paslaugų sampratą, teises į socialines paslaugas, socialinių paslaugų valdymo, teikimo, skyrimo ir gavimo sąlygas, socialinių paslaugų kontrolės ir priežiūros, pirkimo, finansavimo, mokėjimo už socialines paslaugas principus apibrėžia Socialinių paslaugų įstatymas ir kiti teisės aktai.

28 straipsnis. Lietuvos Respublikos

2005 m. gegužės 19 d. įstatymo Nr. X-208
(nuo 2005 m. liepos 1 d.)

(Žin., 2005, Nr. 71-2554)

redakcija

Specialiosios pagalbos priemonių finansavimas

Specialiosios pagalbos priemonių teikimas finansuojamas iš valstybės ir savivaldybių biudžetų, Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, kitų įstaigų (organizacijų) lėšų, paramos lėšų, suteikus specialiosios pagalbos priemones gautų lėšų ir kitų lėšų.

ŠEŠTASIS SKIRSNIS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

29 straipsnis. Teisių ir garantijų išsaugojimas

Šis Įstatymas ir kiti teisės aktai, susiję su šiuo Įstatymu ir jo įgyvendinimu, neturi pabloginti asmenų, kuriems iki šio Įstatymo įsigaliojimo buvusią tvarką buvo nustatytas invalidumas, materialinės ir socialinės padėties.

30 straipsnis. Asmenų iki 18 metų teisių išsaugojimas

1. Asmenims iki 18 metų, kuriems iki šio Įstatymo įsigaliojimo buvusią tvarką buvo nustatytas invalidumas, iki nustatyto invalidumo termino pabaigos neįgalumo lygis nustatomas jų atstovų pagal įstatymą pageidavimu. Pakartotinai tikrinant šių asmenų sveikatos būklę dėl to, kad pasibaigė nustatytas invalidumo terminas, neįgalumo lygis nustatomas privalomai.

2. Asmenims iki 18 metų, kuriems iki šio Įstatymo įsigaliojimo buvusią tvarką buvo nustatytas invalidumas, iki to laiko, kol jiems bus nustatytas neįgalumo lygis, mokamos ne mažesnės negu iki 2005 m. birželio 30 d. galiojusiųose teisės aktuose nustatytos išmokos (pensijos, pašalpos ir kompensacijos) ir jie turi teisę naudotis ne mažesnėmis garantijomis ir lengvatomis negu iki 2005 m. birželio 30 d. galiojusiųose teisės aktuose nustatytosios.

31 straipsnis. Sukakusių senatvės pensijos amžių asmenų teisių išsaugojimas

1. Iki šio Įstatymo įsigaliojimo sukakusiems senatvės pensijos amžių asmenims, kuriems iki šio Įstatymo įsigaliojimo buvusią tvarką buvo nustatytas invalidumas, iki nustatyto invalidumo termino pabaigos mokamos ne mažesnės negu iki 2005 m. birželio 30 d. galiojusiųose teisės aktuose nustatytos išmokos (pensijos, pašalpos ir kompensacijos) ir jie turi teisę naudotis ne mažesnėmis garantijomis ir lengvatomis negu iki 2005 m. birželio 30 d. galiojusiųose teisės aktuose nustatytosios.

2. Iki šio Įstatymo įsigaliojimo sukakusiems senatvės pensijos amžių asmenims, kuriems iki šio Įstatymo įsigaliojimo buvusią tvarką invalidumas buvo nustatytas neterminuotam laikui, mokamos ne mažesnės negu iki 2005 m. birželio 30 d. galiojusiųose teisės aktuose nustatytos išmokos (pensijos, pašalpos ir kompensacijos) ir jie turi teisę naudotis ne mažesnėmis garantijomis ir lengvatomis negu iki 2005 m. birželio 30 d. galiojusiųose teisės aktuose nustatytosios.

32 straipsnis. Nesukakusių senatvės pensijos amžiaus asmenų teisių išsaugojimas

1. Siekiant išsaugoti nesukakusių senatvės pensijos amžiaus asmenų, kuriems iki šio Įstatymo įsigaliojimo buvo nustatyta invalidumo grupė, teises, numatomas pereinamasis laikotarpis - nuo 2005 m. liepos 1 d. iki 2007 m. birželio 30 d.

2. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nustatyta tvarka iki 2007 m. birželio 30 d. visiems nuo 18 metų iki senatvės pensijos amžiaus asmenims, kuriems iki šio Įstatymo įsigaliojimo buvusia tvarka buvo nustatytas invalidumas, turi būti nustatytas darbingumo lygis.

3. Nesukakę senatvės pensijos amžiaus asmenys, kuriems iki šio Įstatymo įsigaliojimo buvo nustatyta I, II ar III invalidumo grupė, pereinamuoju laikotarpiu iki to laiko, kol jiems bus nustatytas darbingumo lygis, prilyginami neįgaliesiems, kurie šio Įstatymo nustatyta tvarka pripažinti nedarbingais arba iš dalies darbingais remiantis iki šio Įstatymo įsigaliojimo buvusia tvarka išduotais invalidumo pažymėjimais.

4. Nesukakusiems senatvės pensijos amžiaus asmenims, kuriems iki šio Įstatymo įsigaliojimo buvusia tvarka buvo nustatytas invalidumas, pereinamuoju laikotarpiu iki to laiko, kol jiems bus nustatytas darbingumo lygis, mokamos ne mažesnės negu iki 2005 m. birželio 30 d. galiojusiųose teisės aktuose nustatytos išmokos (pensijos, pašalpos ir kompensacijos) ir jie turi teisę naudotis ne mažesnėmis garantijomis ir lengvatomis negu iki 2005 m. birželio 30 d. galiojusiųose teisės aktuose nustatytosios.

5. Nesukakusiems senatvės pensijos amžiaus asmenims, kuriems iki šio Įstatymo įsigaliojimo neterminuotai buvo nustatytas invalidumas, darbingumo lygis nustatomas remiantis iki šio Įstatymo įsigaliojimo buvusia tvarka išduotais invalidumo pažymėjimais bei šio straipsnio 3 dalies nuostatomis, išskyrus atvejus, kai neįgalusis pats savo noru kreipiasi į Tarnybą dėl darbingumo lygio nustatymo.

LIETUVOS RESPUBLIKOS
AUKŠČIAUSIOSIOS TARYBOS
PIRMININKAS

VYTAUTAS LANDSBERGIS